

**UCHWAŁA NR XIII/92/2016
RADY GMINY SOKOŁY**

z dnia 30 sierpnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Zintegrowanego Programu Rewitalizacji Gminy Sokoły

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) uchwała się, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się Zintegrowany Program Rewitalizacji Gminy Sokoły stanowiący załącznik do uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Sokoły.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Hanna Maria Kurzyna

Zintegrowany Program Rewitalizacji Gminy Sokoły

Spis treści

SPIS MAP.....	3
SPIS TABEL	3
SPIS ZDJĘĆ	4
WPROWADZENIE.....	5
1 PORTRET GMINY SOKOŁY	6
1.1 CHARAKTERYSTYKA GEOGRAFICZNA	6
1.2 PODSTAWOWE DANE DOTYCZĄCE GMINY	7
1.3 SOKOŁY NA TLE INNYCH GMIN.....	9
1.4 CELE I KIERUNKI ROZWOJU W DOKUMENTACH UE 2014-2020.....	13
2 DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH.....	13
2.1 ANALIZA KONCENTRACJI NEGATYWNYCH ZJAWISK.....	16
2.1.1 SFERA SPOŁECZNA	17
2.1.2 SFERA GOSPODARCZA.....	26
2.1.3 SFERA ŚRODOWISKOWA.....	28
2.1.4 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	31
2.1.5 SFERA TECHNICZNA	34
2.2 ZIDENTYFIKOWANY OBSZAR ZDEGRADOWANY	36
3 ZIDENTYFIKOWANE POTENCJAŁY WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	38
4 REALIZACJA ZASADY PARTNERSTWA I PARTYCYPACJA	39
5 OBSZAR WYMAGAJĄCY REWITALIZACJI.....	41
5.1 ZASIĘG PRZESTRZENNY OBSZARU REWITALIZACJI.....	41
5.2 SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH.....	45
5.3 CELE REWITALIZACJI ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ ODPOWIADAJĄCE ZIDENTYFIKOWANYM POTRZEBOM	46
5.4 WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI (PLANOWANY EFEKT).....	46
6 REALIZACJA PROGRAMU REWITALIZACJI.....	47
6.1 LISTA PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ WRAZ Z OPISAMI	48
6.2 POZOSTAŁE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	49
6.3 MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ ORAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	50
6.4 STRUKTURA ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU, W TYM KOSZTY ZARZĄDZANIA	51
6.5 SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU REWITALIZACJI	51

7	<u>POWIĄZANIE I ZGODNOŚĆ PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI</u>	53
7.1	CELE I KIERUNKI ROZWOJU W DOKUMENTACH UE 2014-2020	53
7.2	ZGODNOŚĆ CELÓW OPRACOWANIA Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	56
7.3	OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY	57
8	<u>KOMPLEMENTARNOŚĆ PROGRAMU.....</u>	57
8.1	KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA	58
8.2	KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA.....	58
8.3	KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA.....	58
8.4	KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA	59
8.5	KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA.....	59
	<u>ANEKS</u>	60
	<u>INFORMACJA O WYKONAWCY</u>	62

Spis map

Mapa 1	Województwo podlaskie na mapie kraju	7
Mapa 2	Powiat wysokomazowiecki w woj. podlaskim	7
Mapa 3	Gmina Sokoły na mapie powiatu	7
Mapa 4	Obręby wyznaczone na potrzeby diagnozy obszaru zdegradowanego w gminie Sokoły	15
Mapa 5	Rozkład zaludnienia na obszarze gminy Sokoły	16
Mapa 6	Udział osób korzystających ze świadczeń OPS	18
Mapa 7	Członkowie rodzin korzystający z OPS	19
Mapa 8	Miejsca mniej bezpieczne w gminie	23
Mapa 9	Miejsca koncentracji problemów społecznych w gminie	26
Mapa 10	Obszary koncentracji monitorowanych zjawisk społecznych.....	37
Mapa 11	Obszary stanowiące potencjał gminy Sokoły	39
Mapa 12	Obszar rewitalizacji nr 1 – miejscowość Sokoły.....	43
Mapa 13	Obszar rewitalizacji nr 2 – obszary zamieszkałe miejscowości Dworaki-Pikaty.....	44

Spis tabel

Tabela 1 Wybrane dane statystyczne dotyczące gminy.....	8
Tabela 2 Dochody i wydatki budżetu gminy.....	8
Tabela 3 Dochody i wydatki budżetu gminy według działów.....	9
Tabela 4 Podsumowanie wybranych danych finansowych za 2014 r.....	9
Tabela 5 Lokata w Rankingu zrównoważonego rozwoju w ujęciu dynamicznym	11
Tabela 6 Zestawienie wartości wskaźników rozwoju za 2014 r. dla wybranych gmin wiejskich	12
Tabela 7 Wskaźniki obszaru zdegradowanego w gminie Sokoły	14
Tabela 8 Wydatki na pomoc społeczną za 2014 r.	17
Tabela 9 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.....	17
Tabela 10 Wybrane dane demograficzne.....	19
Tabela 11 Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości gminy Sokoły.....	20
Tabela 12 Wybrane dane z rynku pracy.....	21
Tabela 13 Bezrobotni w powiecie wysokomazowieckim według wykształcenia 31.12.2015	21
Tabela 14 Bezrobotni w powiecie wysokomazowieckim według wieku	21
Tabela 15 Wybrane dane - edukacja	22
Tabela 16 Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2014 r.	22
Tabela 17 Wybrane dane dotyczące czytelnictwa na terenie gminy	22
Tabela 18 Wyniki uczniów z egzaminu gimnazjalnego	23
Tabela 19 Podmioty w gospodarce narodowej.....	27
Tabela 20 Oczyszczanie ścieków komunalnych.....	31
Tabela 21 Długość dróg na terenie gminy	34
Tabela 22 Zasoby mieszkaniowe	35
Tabela 23 Mieszkania oddane do użytku	35
Tabela 24 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	48

Spis zdjęć

Zdjęcie 1 Boisko w miejscowości Jeńki.....	49
Zdjęcie 2 Budynek dawnej poczty w miejscowości Jeńki	50

Wprowadzenie

Rewitalizacja – to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez całościowe działania (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).¹

Istotą rewitalizacji jest osiągnięcie **efektu synergii przestrzennej** – suma działań realizowanych w ograniczonych obszarach, w tym samym czasie i we wzajemnym powiązaniu daje znacznie lepszy efekt niż suma tych samych działań rozproszonych w przestrzeni gminy, realizowanych niezależnie od siebie i w różnym czasie.

Trudność polega na takim wyborze i uporządkowaniu działań do realizacji w określonym obszarze, które umożliwią przekroczenie pewnego progu, osiągnięcie **masy krytycznej** i pozwolą na odwrócenie negatywnych trendów. Jedną z kluczowych kwestii jest zatem właściwy dobór wielkości obszaru w stosunku do budżetu projektu. Wybór zbyt dużego obszaru może prowadzić do rozproszenia działań i zbyt słabego efektu synergii. Zbyt mały obszar z kolei, nawet jeśli zostanie w całości przekształcony, może nie posiadać wystarczającego potencjału, aby doprowadzić do trwałej zmiany negatywnych trendów.²

Rewitalizacja nie jest walką z patologiami, to **długoletnia inwestycja** w zmiany w obszarze zdegradowanym, które mają przynieść rozwój tego obszaru i całej gminy. Dlatego obszar rewitalizacji nie powinien być wyznaczany jedynie na podstawie danych ilościowych pokazujących najbardziej intensywną degradację, ale jego granice powinny zostać wyznaczone w taki sposób, aby umożliwić obszarowi rewitalizacji rozwój z wykorzystaniem lokalnych czynników rozwoju. Lokalne czynniki rozwoju powinny być zawsze indywidualnie zidentyfikowane.

Kluczowe wyzwanie stanowi **zapewnienie warunków dla właściwej rewitalizacji**, tj. zintegrowanego i kompleksowego, przygotowywanego i prowadzonego z uwzględnieniem realnej partycypacji społecznej, przeciwdziałania procesom degradacji związanym m.in. z postępującą degradacją tkanki mieszkaniowej (budynki w zarządzie gminy), erozją stosunków społecznych, niekorzystnymi procesami demograficznymi (migracje, depopulacja), przestrzennymi (suburbanizacja), infrastrukturalnymi (niesprawny transport,

¹ *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, MliR/H 2014-2020/20(01)/07/2015, Minister Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 r. – zwane dalej *Wytycznymi*.

² K. Janas, W. Jarczewski, W. Wańkiewicz, *Model rewitalizacji miast*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2010.

niska efektywność energetyczna), kulturowymi (degradacja materialna obiektów dziedzictwa kulturowego, spadek uczestnictwa w kulturze) oraz środowiskowymi (zanieczyszczenie środowiska).³

Jednocześnie dostępność środków unijnych w kolejnym okresie programowania, wymóg posiadania dokumentu strategicznego wytyczającego kierunki rozwoju gminy – stały się przesłanką do podjęcia prac nad Zintegrowanym Programem Rewitalizacji dla Gminy Sokoły. Niniejszy dokument zawiera szczegółową diagnozę problemów społecznych ze wskazaniem obszarów problemowych na terenie gminy, a także wskazuje cele i kierunki rekomendowanych działań.

1 Opis gminy Sokoły

1.1 Charakterystyka geograficzna

Gmina Sokoły znajduje się w Zachodnim Obszarze Funkcjonalnym województwa podlaskiego. Położona jest w jego środkowej części. Powierzchnia gminy mieści się w granicach mezoregionu Wysoczyzny Wysokomazowieckiej, a także częściowo w granicach Doliny Górnej Narwi.

Gmina Sokoły jest jedną z dziewięciu gmin tworzących powiat wysokomazowiecki. Sąsiaduje z następującymi gminami: z kierunku północno – wschodniego – Choroszcz, z kierunku wschodniego – Łapy, z kierunku południowego – Poświętne i Nowe Piekuty, z kierunku zachodniego – Wysokie Mazowieckie i Kulesze Kościelne, z kierunku północno – zachodniego – Kobylin Borzymy.

Powierzchnia gminy Sokoły wynosi 156 km². W jej granicach znajduje się 48 miejscowości wiejskich, w 49 sołectwach.

Powierzchnia gminy wynosi 12,77% powierzchni powiatu wysokomazowieckiego, a także 0,77% powierzchni województwa podlaskiego. Liczba gminnych miejscowości wiejskich stanowiła 12,77% wszystkich powiatowych miejscowości wiejskich oraz 1,22% wojewódzkich. Liczba sołectw stanowiła 12,96% sołectw powiatowych oraz 1,48% wojewódzkich.

³ Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 - Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 23 maja 2014 r.

Mapa 2 Powiat wysokomazowiecki w woj. podlaskim

źródło: gminy.pl

Mapa 1 Województwo podlaskie na mapie kraju

Źródło: wikipedia.org

Mapa 3 Gmina Sokoly na mapie powiatu

Źródło: gminy.pl

1.2 Podstawowe dane dotyczące Gminy

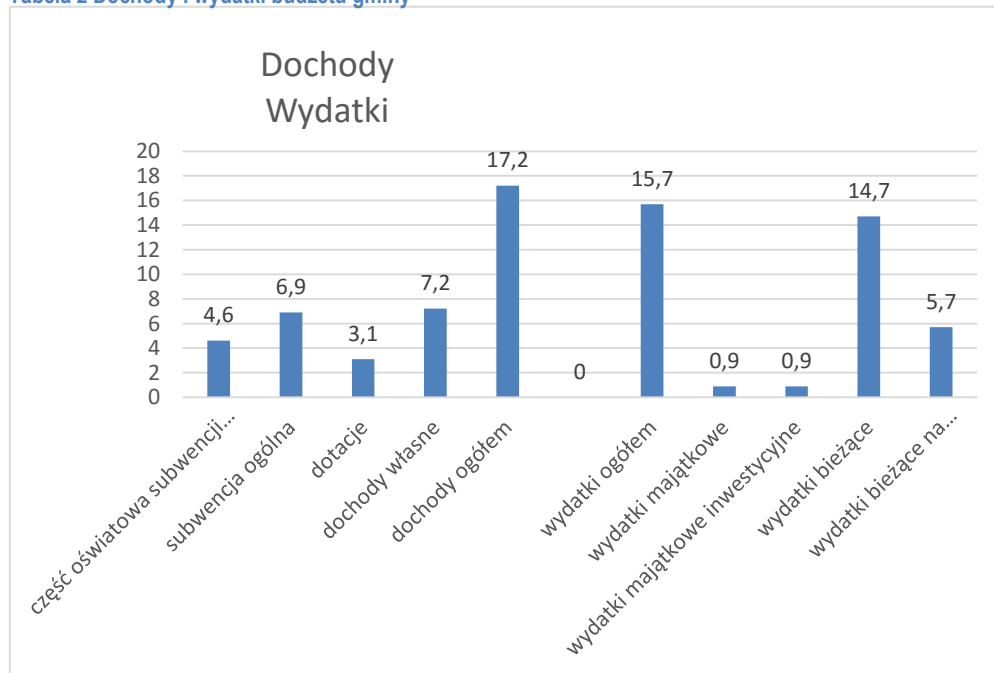
Zaprezentowane poniżej informacje są surowym zestawem danych statystycznych obrazujących gminę. Mogą służyć jako perspektywa porównawcza w wybranych obszarach, przy czym możliwości porównań i zestawień znacznie wykraczają poza ramy niniejszego opracowania.

Tabela 1 Wybrane dane statystyczne dotyczące gminy

Wybrane dane	2012	2013	2014	Powiat 2014	
Ludność	5 915	5 843	5 826	58 519	
Ludność na 1 km ²	38	38	37	45	
Kobiety na 100 mężczyzn	99	99	99	98	
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	61,1	60,6	60,7	62,3	
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2 796	2 593	2 962	3 190	
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2 821	2 528	2 696	2 933	
Turystyczne obiekty noclegowe	1	1	1	6	
Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	3	3	3	4	
Lesistość w %	19,6	19,5	19,6	18,5	
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	15	17	7	14	
Pracujący na 1000 ludności	70	72	81	138	
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)	6,9	7,4	6,6	5,7	
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	882	893	855	1 133	
Ludność - w % ogółu ludności korzystająca z instalacji:	wodociągowej	92,4	92,4	93,4	93,8
	kanalizacyjnej	22,8	22,9	23,2	31,0
	gazowej	0,5	0,6	0,6	4,7

Źródło: dane GUS

Tabela 2 Dochody i wydatki budżetu gminy

Źródło: dane GUS

Tabela 3 Dochody i wydatki budżetu gminy według działów

Wybrane działy	dochody w %			wydatki w %		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Dochody ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	10,2	3,2	3,1	3,0	3,6	3,8
Transport i łączność	0,0	0,0	0,0	5,5	13,0	11,4
Gospodarka mieszkaniowa	1,4	2,4	2,1	1,7	2,7	2,9
Administracja publiczna	0,5	0,8	0,7	11,4	12,9	13,3
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-	-	-	1,0	10,	3,2
Różne rozliczenia	39,3	42,6	40,3	-	-	0,1
Oświata i wychowanie	1,9	1,4	3,4	39,7	44,4	43,0
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	11,3	12,7	10,7	13,0	15,3	14,4
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,3	0,5	0,5	0,4	0,5	0,6
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,2	0,6	6,7	1,8	2,6	3,6
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,0	0,0	0,0	2,0	2,1	1,8
Kultura fizyczna	0,0	1,3	0,1	2,4	0,3	0,3
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	27,7	33,6	31,8	-	-	-
Działalność usługowa	-	-	-	-	0,1	-
Ochrona zdrowia	-	-	-	0,4	0,5	0,4
Pozostałe	7,2	0,9	0,7	17,7	0,9	1,4

Źródło: dane GUS

Tabela 4 Podsumowanie wybranych danych finansowych za 2014 r.

Dochody na 1 mieszkańca wyniosły	2 962 zł
Wydatki na jednego mieszkańca wyniosły	2 696 zł
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetu gminy	41,6%
Udział wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach własnych	21,0%
Odsetek wydatków majątkowych przeznaczonych na cele inwestycyjne	100%
Odsetek wydatków majątkowych inwestycyjnych wśród wydatków ogółem budżetu gminy	6,0%

Źródło: dane GUS

1.3 Sokoły na tle innych gmin

Dobłą możliwością do zestawienia gminy na tle innych gmin w kraju jest odniesienie do rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego, który jest od niemal 10-ciu lat rokrocznie opracowywany przez Wydział Administracji i Nauk Społecznych Politechniki Warszawskiej. Głównym celem tworzenia rankingu jest próba prezentacji najlepiej rozwiniętych miast i gmin w Polsce oraz analiza głównych czynników rozwoju. Racjonalne wykorzystywanie zasobów gminnych, wieloletni plan na rozwój, a przede wszystkim kontrola realizacji tego planu, przy jednoczesnej deklaracji do poszanowania środowiska naturalnego, jest jednym z podstawowych i najważniejszych zadań każdej jednostki samorządowej.

Monitorowanie poziomu rozwoju Gminy w oparciu o wybrany zestaw wskaźników może być dość trudne w samodzielnej realizacji – ze względu na przyjęty algorytm, w którym wybranym elementom przypisuje się większe wagi niż innym, a występowanie niektórych zjawisk skutkuje punktacją ujemną (jak jest np. w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego). Niemniej, sumaryczna pozycja pozwala na ujęcie Gminy w perspektywie pozostałych gmin wiejskich w kraju, a monitorowanie

pozycji gminy w rankingu na przestrzeni kilku lat pozwoli ocenić dynamikę zmian i aktualny poziom zrównoważonego rozwoju.

Ranking może też być podstawą do określania słabych i mocnych stron, i może stanowić bazę do formułowania celów i uwzględniania najważniejszych czynników w dalszym ich rozwoju. Badanie oparte na danych Głównego Urzędu Statystycznego daje gwarancję niezależności i rzetelności rankingu, który przekrojowo pokazuje jak rozwijają się wszystkie gminy i województwa w Polsce. Warto dodać, że metoda jaka została zastosowana w badaniu jest na tyle uniwersalna, że umożliwia przygotowanie rankingu wszystkich Jednostek Samorządu Lokalnego, z podziałem na 4 grupy: gminy wiejskie, miejskie, miejsko-wiejskie oraz miasta na prawach powiatu. Osiągane rezultaty zależą od wielu czynników, wśród których należy wymienić doświadczenie samorządów oraz wynikającą z niego ciągłość działań rozwojowych, potencjał gospodarczy i charakter administracyjny. W związku z powyższym przygotowywane są cztery rankingi, a mianowicie ranking gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich, a także miast na prawach powiatu.

Ranking opiera się na analizie 16 wskaźników GUS obejmujących trzy zasadnicze obszary funkcjonowania wszystkich jednostek samorządowych: gospodarczy, społeczny oraz ochronę środowiska. Zmienne przyjęte przy tworzeniu rankingu:

- 1) wydatki inwestycyjne majątkowe per capita (10 zł = 1 punkt);
- 2) wydatki na transport i łączność per capita (10 zł = 1 punkt);
- 3) udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w budżecie gminy (1% = 1 punkt);
- 4) udział wydatków na transport i łączność w budżecie gminy (1% = 1 punkt);
- 5) udział dochodów własnych w budżecie gminy (1% = 1 punkt);
- 6) liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców (1 podmiot = 1 punkt);
- 7) liczba pracujących na 1000 mieszkańców (1 pracujący = 1 punkt);
- 8) liczba bezrobotnych na 1000 mieszkańców (1 bezrobotny = minus 1 punkt);
- 9) napływ ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (1 osoba = 1 punkt);
- 10) odpływ ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (1 osoba = minus 1 punkt);
- 11) liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych na 1000 mieszkańców (1 absolwent = 1 punkt);
- 12) liczba komputerów w szkołach z dostępem do Internetu na 1000 mieszkańców (1 komputer = 1 punkt);
- 13) odsetek radnych z wyższym wykształceniem (1% = 1 punkt);
- 14) procent ludności objętej usługami wodociągowymi (1% = 1 punkt);
- 15) procent ludności objętej usługami kanalizacyjnymi (1% = 1 punkt);
- 16) procent ludności objętej usługami oczyszczalni ścieków (1% = 1 punkt).

Zestawienie wybranych cech w rankingu pokazuje, jakie czynniki są brane pod uwagę przy ocenie potencjału gminy, wskazuje, jakie cechy mogą stać się wskaźnikami do monitorowania poziomu rozwoju gminy lub osiągnięcia założonych celów. Ujęcie gminy Sokoły wśród innych gmin wiejskich obrazuje nie tylko pozycję w rankingu ale także stwarza możliwość analizy czynników (zmiennych) i wskazania najsilniejszych i najsłabszych cech gminy na tle innych gmin (w 2014 r. było łącznie 1566 gmin wiejskich). Dostępne dane umożliwiają zaobserwowanie zmiany w lokacie gminy w perspektywie ostatnich 12 lat w rankingu gmin wiejskich. Dwie poniższe tabele zawierają dane dla gminy Sokoły – pierwsza z nich obrazuje lokatę gminy w minionych latach. W drugiej widoczne są składowe dla oceny (ostatnie dostępne dane obejmują 2014 rok). Zestawiono wyniki dla gminy Sokoły oraz wybrano gminy z pierwszych i ostatnich lokat dla kraju i dla wybranych gmin woj. podlaskiego.

Tabela 5 Lokata w Rankingu zrównoważonego rozwoju w ujęciu dynamicznym

Lp.	Rok	Lokata	Liczba gmin
1.	2003	313	1594
2.	2004	504	1592
3.	2005	482	1591
4.	2006	619	1589
5.	2007	665	1587
6.	2008	532	1586
7.	2009	492	1581
8.	2010	502	1576
9.	2011	839	1571
10.	2012	631	1571
11.	2013	864	1571
12.	2014	718	1566

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych bazy rankingu Zrównoważonego Rozwoju JST

Tabela 6 Zestawienie wartości wskaźników rozwoju za 2014 r. dla wybranych gmin wiejskich

Gmina województwo powiat	Kleszczów łódzkie bełchatowski	Kobierzyce dolnośląskie wrocławski	Ożarówce śląskie tarnogórski	Puńsk podlaskie sejneński	Kobylin Borzmy podlaskie wysokomaz.	Sokoły podlaskie wysokomaz.	Nowe Piekuty podlaskie wysokomaz.	Kulesze Kościelne podlaskie wysokomaz.	Dynów podkarpackie rzeszowski	Mały Płock podlaskie kolneński	Grabowiec lubelskie zamojski
Rodzaj wskaźnika											
Lokata w rankingu	1	2	3	36	625	718	1335	1390	1564	1565	1566
Wydatki majątkowe inwestycyjne per capita	1 212,37	245,03	828,96	269,57	88,10	16,17	35,28	45,81	13,47	12,42	22,26
Odsetek wydatków majątkowych inwestycyjnych w budżecie	33,46	38,02	74,52	45,74	23,57	6,01	10,50	13,43	4,56	4,10	7,96
Wydatki na transport i łączność per capita	366,01	98,27	203,23	275,15	98,64	30,59	14,64	34,68	24,88	3,27	8,44
Odsetek wydatków na transport i łączność w budżecie	10,10	15,25	18,27	46,69	26,39	11,36	4,36	10,17	8,41	1,08	3,02
Odsetek dochodów własnych w budżecie	96,91	83,00	33,42	23,44	38,39	41,61	37,80	40,70	25,21	24,37	30,96
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	73,63	153,95	114,41	52,77	38,21	53,21	58,02	48,05	44,96	45,60	39,02
Liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców	3 088,39	1 094,46	490,36	70,28	42,39	80,67	53,78	28,27	43,96	47,02	39,96
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	-37,00	-16,36	-32,18	-52,30	-17,61	-40,85	-30,13	-35,49	-71,79	-77,62	-65,26
Napływ ludności na 1000 mieszkańców	31,96	33,37	13,97	4,44	7,16	8,07	3,24	4,71	7,71	8,31	4,49
Odptyw ludności na 1000 mieszkańców	-7,48	-14,16	-7,43	-7,94	-9,25	-12,19	-12,95	-17,59	-10,42	-11,15	-11,59
Liczba komputerów z dostępem do Internetu w szkołach na 1000 mieszkańców	31,21	20,01	16,09	19,38	15,82	26,43	14,94	15,39	21,69	25,74	28,14
Liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych na 1000 mieszkańców	10,28	4,35	0,00	7,94	0,00	19,40	0,00	0,00	0,00	0,00	4,73
Odsetek radnych z wyższym wykształceniem	60,00	40,00	60,00	26,67	20,00	60,00	26,67	6,67	33,33	6,67	6,67
Odsetek mieszkańców objętych usługami wodociagowymi	91,74	91,00	97,61	94,56	93,25	92,69	91,28	96,17	3,35	63,52	31,40
Odsetek mieszkańców objętych usługami kanalizacji ścieków	73,95	51,60	2,85	28,74	0,00	23,00	0,00	0,00	4,18	3,10	0,00
Odsetek mieszkańców objętych usługami oczyszczalni ścieków	92,51	63,08	18,14	28,32	0,00	24,97	0,00	0,00	6,07	2,33	0,00
Punktacja sumaryczna	5 228,04	2 000,87	1 932,23	933,44	465,06	441,15	307,44	290,96	159,57	158,76	150,19
Wydatki na projekty inwestycyjne per capita	1 578,38	343,31	1 032,19	544,72	186,75	46,76	49,93	80,48	38,35	15,69	30,70
Odsetek wydatków na projekty inwestycyjne	43,57	53,27	92,79	92,43	49,95	17,37	14,86	23,60	12,97	5,18	10,97
Saldo migracji	24,48	19,20	6,54	-3,50	-2,09	-4,12	-9,71	-12,88	-2,71	-2,84	-7,09
Dochody własne per capita	46 309,46	5 378,12	2 685,16	1 405,53	1 740,57	1 230,82	1 353,20	1 453,12	737,10	783,40	856,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych bazy rankingu Zrównoważonego Rozwoju JST

1.4 Cele i kierunki rozwoju w dokumentach UE 2014-2020

Nowy system funduszy europejskich w swoich założeniach opiera się głównie na trzech dokumentach, przygotowanych przez Komisję Europejską. Są to: *Strategia Europa 2020*, Rozporządzenia oraz Wspólne Ramy Strategiczne. Dokumenty te wskazują na Unijne cele do zrealizowania w perspektywie 2014-2020 oraz sposoby i mechanizmy ich wdrażania poprzez system funduszy europejskich. *Strategia Europa 2020* mówi o priorytetach i wskaźnikach realizacji celów strategicznych, Rozporządzenia i Wspólne Ramy mówią o tym które z tych priorytetów będą finansowane z funduszy oraz jakimi metodami można je implementować. Polska ze względu na Unijne dyrektywy również musi tworzyć dokumenty strategiczne zawierające plany rozwoju kraju, które powinny być spójne ze strategiami Komisji Europejskiej.

2 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Głównym celem niniejszym diagnozy jest wyznaczeniu obszaru zdegradowanego w gminie Sokoły. Zgodnie z *Wytycznymi* **obszar zdegradowany** jest to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale i wiejskich. Może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

W niniejszym *Programie* obszar zdegradowany został wyznaczony zgodnie z *Wytycznymi* w oparciu o pogłębioną analizę kwestii społecznych dla określenia potrzeb podjęcia wyprzedzających działań o charakterze społecznym (dotyczącym rozwiązywania problemów społecznych oraz pobudzającym aktywność lokalną), co pozwoli na przygotowanie działań rewitalizacyjnych o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i oddziaływaniu. Takie działania mają na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym programem rewitalizacji.

Uzupełnieniem analizy kwestii społecznych jest analiza w zakresie następujących sfer:

- gospodarczej,
- środowiskowej,
- przestrzenno-funkcjonalnej,
- technicznej.

Dla każdej z tych sfer przyjęto następujące wskaźniki:

Tabela 7 Wskaźniki obszaru zdegradowanego w gminie Sokoły

Wskaźniki do identyfikacji obszaru zdegradowanego w gminie Sokoły			
negatywne zjawiska społeczne			
ubóstwo	bezrobocie	przestępczość	niski poziom kapitału społecznego
liczba osób korzystających z OPS (powyżej średniej dla gminy)	opisowy	opisowy	średni czas zameldowania (poniżej średniej dla gminy)
inne negatywne zjawiska			
gospodarcze	środowiskowe	przestrzenno-funkcjonalne	techniczne
udział osób powyżej 64 r. życia lub liczba przedsiębiorców	opisowy	opisowe	średni wiek budynku mieszkalnego (poniżej średniej dla gminy)

Źródło: opracowanie własne

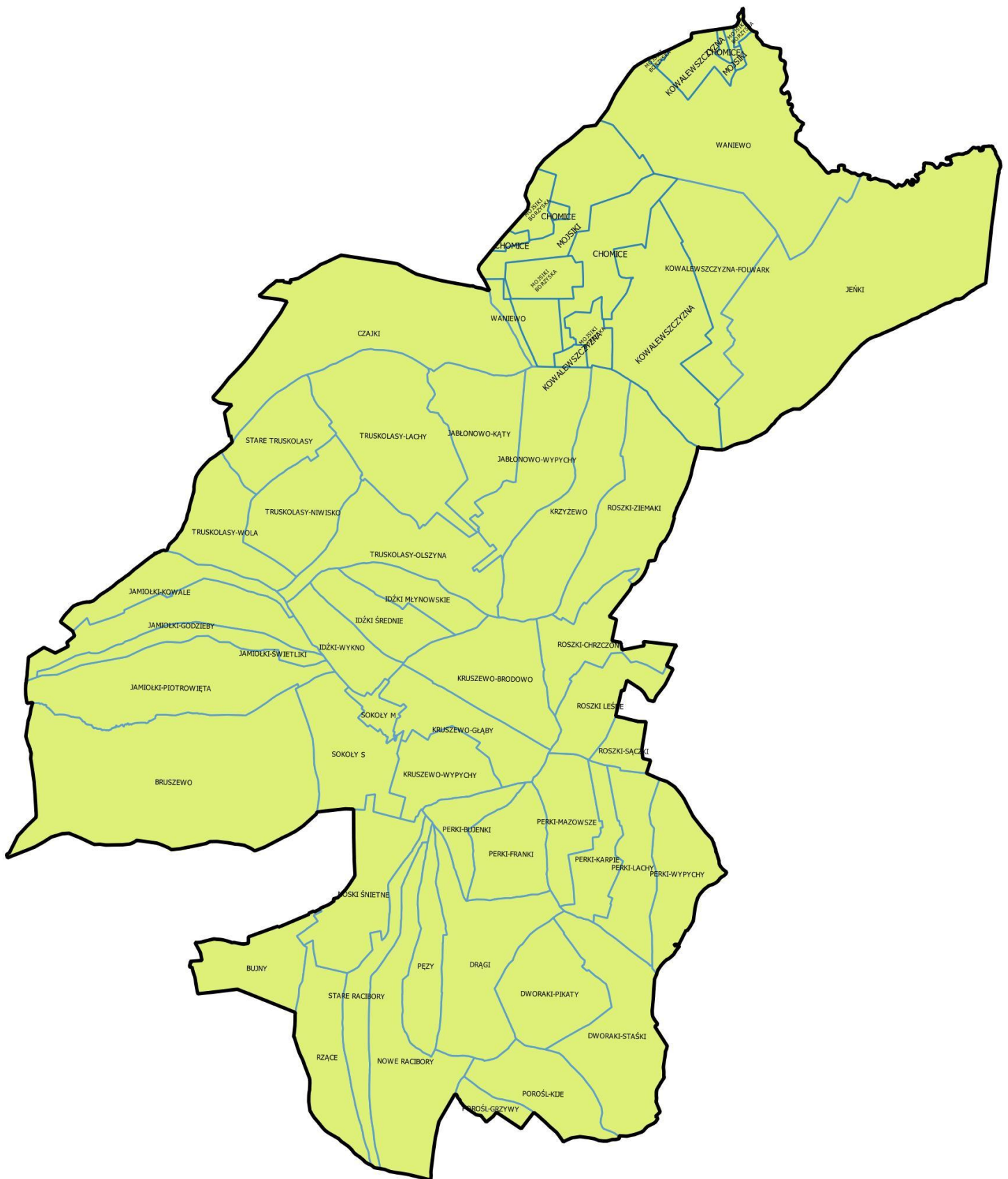
Dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji uwzględniono także trzy typy obszarów rewitalizacji, wskazane w *Wytycznych*:

1. Typ I Zasadniczy przedmiot rewitalizacji tj. obszary koncentracji problemów społecznych (tereny z przeważającą funkcją mieszkaniową),
2. Typ II Obszary warunkowej rewitalizacji tj. obszary przemysłowe, powojkowe, kolejowe i inne zdegradowane,
3. Typ III Obszary niepodlegające rewitalizacji:
 - a) Tereny niezurbanizowane: pola, łąki, lasy, wody powierzchniowe (poza wyjątkami), nieużytki i in.,
 - b) Tereny zurbanizowane: przemysłowe, wojskowe, kolejowe i in.

Biorąc pod uwagę, że gmina Sokoły należy do małych gmin wiejskich oraz ma ograniczony potencjał w zakresie realizacji projektów własnych, należy skoncentrować się na typie I tj. z przeważającą funkcją mieszkaniową.

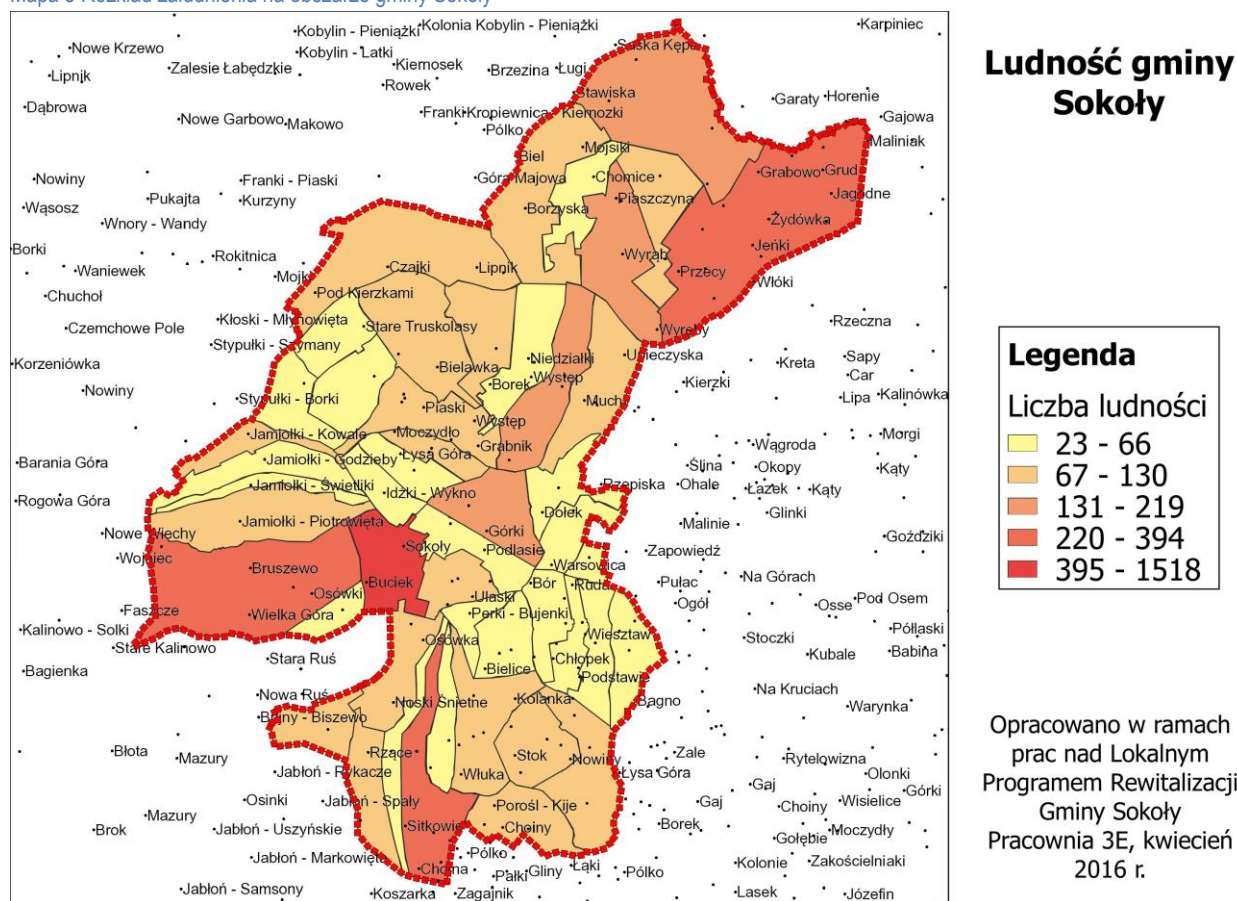
W celu dokonania bardziej szczegółowej analizy obszar gminy został podzielony na obręby w granicach poszczególnych sołectw. Łączna liczba obrębów obejmująca powierzchnię całej gminy wyniosła 50 obrębów ewidencyjnych (obejmujących 48 sołectw i 49 miejscowości gminy).

Mapa 4 Obręby wyznaczone na potrzeby diagnozy obszaru zdegradowanego w gminie Sokolny

Źródło: opracowanie własne

Mapa 5 Rozkład zaludnienia na obszarze gminy Sokoły

Źródło: opracowanie własne

Użytki rolne gminy stanowią 71% jej powierzchni, natomiast użytki leśne: 19%. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. liczba ludności gminy wynosiła 5 878 mieszkańców (dane z ewidencji ludności UG). Dla porównania: w roku 2004 było to 5 983 (spadek o 100 osób).

2.1 Analiza koncentracji negatywnych zjawisk

Obszar, na którym wyznaczono koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, jest maksymalnym obszarem, który można przyjąć jako zdegradowany. Nie ma możliwości, aby powiększyć go o obszary, na których zidentyfikowane zostało wysokie natężenie zjawisk degradacji w innych sferach.

Skalę negatywnych zjawisk, zgodnie z *Wytocznymi*, powinny odzwierciedlać mierniki rozwoju opisujące poszczególne sfery, które powinny wskazywać na niski poziom rozwoju lub dokumentować silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

2.1.1 Sfera społeczna

Zgodnie z *Wytycznymi* na analizę sfery społecznej składa się przede wszystkim analiza kwestii bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Ze względu na ograniczone źródła danych tylko wybrane kwestie mogły być zobrazowane w ujęciu przestrzennym.

2.1.1.1 Ubóstwo

Podstawowym wskaźnikiem monitorowanym w kontekście występowania problemów społecznych, jest ubóstwo. Jednym z podstawowych wskaźników jest np. skala wydatków na pomoc społeczną.

Tabela 8 Wydatki na pomoc społeczną za 2014 r.

W 2014 r. wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w tys. zł	2252,4 tys. zł
Liczba przychodni w gminie w 2011 r.	2
Liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2913

Źródło: dane GUS

Dane obejmujące liczbę świadczeniobiorców⁴ pomocy społecznej są monitorowane poprzez sprawozdawczość do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej a także gromadzone są przez GUS. W związku z tym dostępne są dane dla samorządów w całym kraju, i na poziomie poszczególnych jednostek samorządu możliwe jest monitorowanie dynamiki zjawiska (postępu w czasie) uśrednionych dla wybranej gminy. Poniższa tabela obrazuje procentowy udział mieszkańców gminy Sokoły korzystających ze świadczeń Ośrodka Pomocy Społecznej w ciągu kolejnych pięciu lat, w porównaniu z analogicznymi zmianami dla powiatu i województwa.

Tabela 9 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej

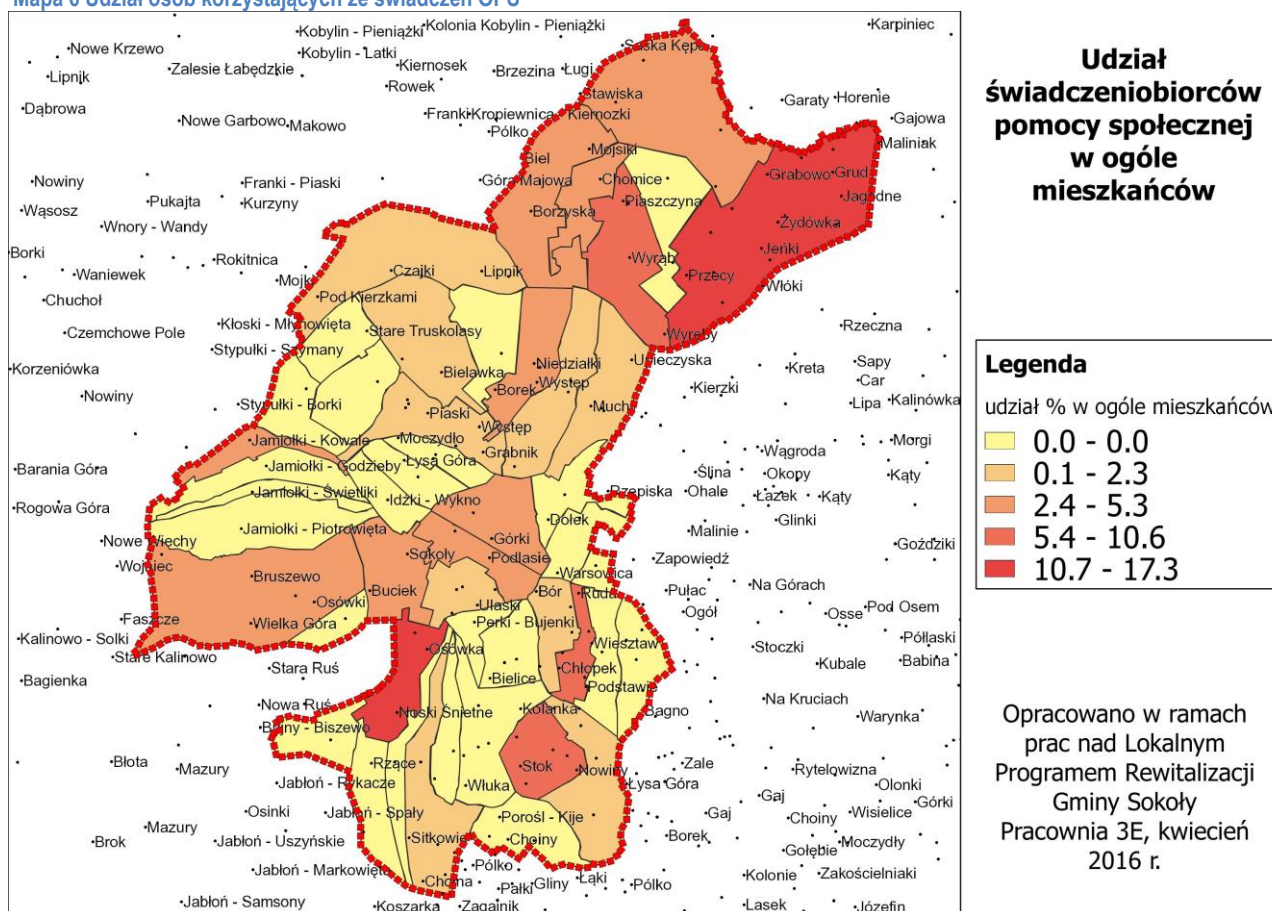
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	2010	2011	2012	2013	2014
gmina	5,4	5,3	6,1	6,6	5,4
powiat	6,5	6,5	6,9	7,2	6,9
województwo	10,2	9,9	9,8	10,3	9,6

Źródło: dane GUS

⁴ Analizując poniższe dane należy mieć na uwadze, że liczba osób faktycznie korzystających z pomocy społecznej jest wyższa, bowiem często obejmuje członków gospodarstw domowych świadczeniobiorców (w sprawozdawczości MRPiPS jednostką korzystającą ze świadczeń jest rodzina, w raportach GUS: osoba). Jednocześnie należy pamiętać, że liczba świadczeniobiorców nie jest równa liczbie rodzin, ponieważ w jednej rodzinie może być dwóch lub więcej świadczeniobiorców.

Zestawiając dostępne w OPS dane dotyczące świadczeniobiorców korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy Sokoły można zobaczyć, jak wygląda udział świadczeniobiorców w ogóle mieszkańców na mapie gminy. Należy jednak pamiętać, że chociaż procentowe wskazanie skali zjawiska (odsetek osób korzystających z pomocy) jest proporcjonalne dla wszystkich miejscowości, to generalnie w miejscowościach bardziej zaludnionych bardziej koncentrują się problemy społeczne i niekorzystne zjawiska.

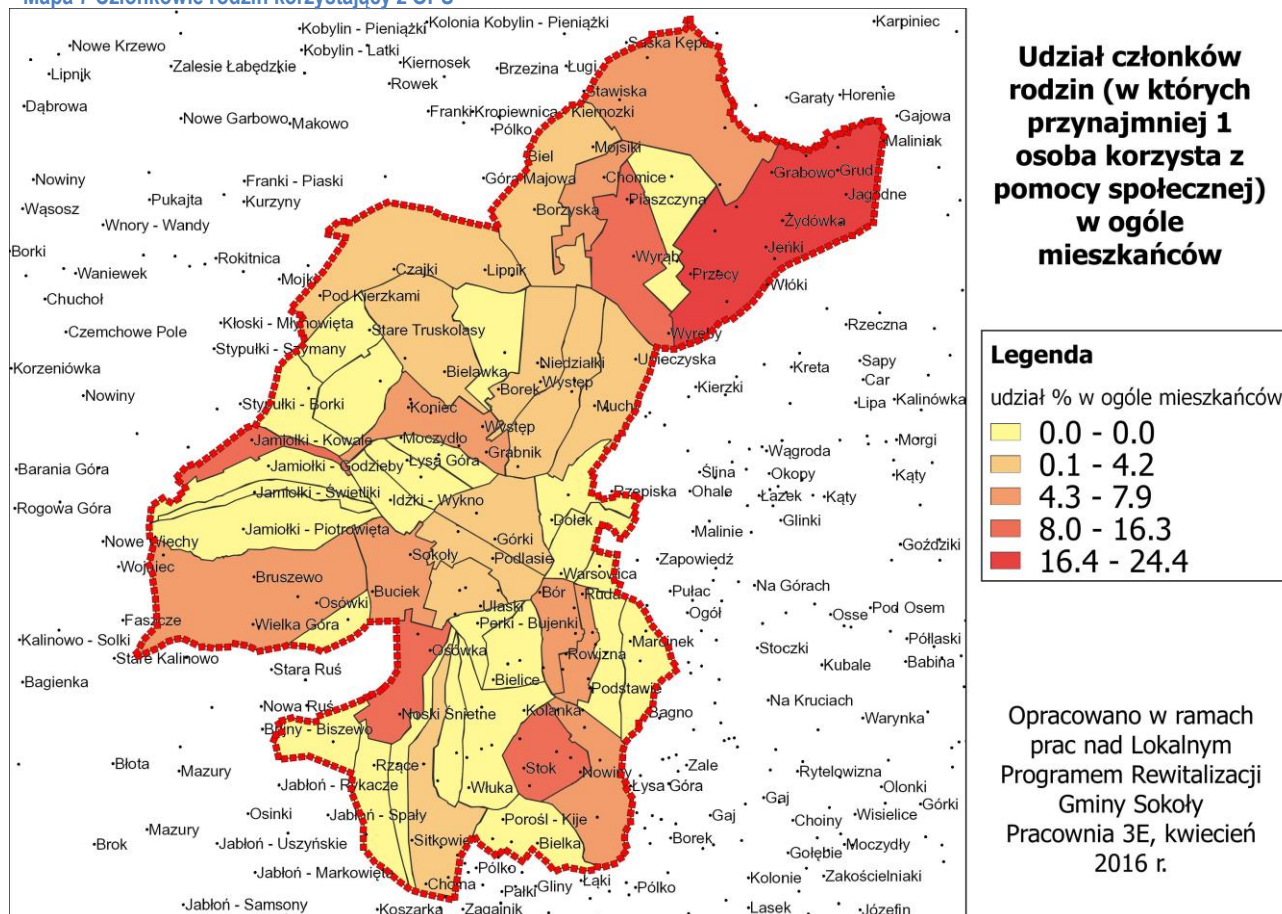
Mapa 6 Udział osób korzystających ze świadczeń OPS

Źródło: opracowanie własne

Należy zwrócić uwagę, że liczba świadczeniobiorców korzystających z pomocy społecznej obejmuje jedynie liczbę osób, które są zarejestrowane w Ośrodku Pomocy jako korzystający. W wielu przypadkach są to osoby, na których (współ)utrzymaniu są całe rodziny, co zasadniczo wpływa na różnego rodzaju możliwości członków tych rodzin, a tym samym potencjał danej społeczności.

Mapa 7 Członkowie rodzin korzystający z OPS

Źródło: opracowanie własne

2.1.1.2 Depopulacja i starzenie się społeczeństwa

Na terenie gminy Sokoły można zaobserwować zjawisko powszechne na terenie całej Polski, w tym również województwa podlaskiego: masowe wyjazdy w celach zarobkowych do krajów Europy Zachodniej. Problem dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, niemniej jednak część wyjeżdżających to ludzie w wieku średnim.

Powoduje to, że udział osób starszych zaczyna rosnąć, co negatywnie wpływa na wiele sfer życia w gminie. Zmniejszająca się liczba mieszkańców, co oznacza zmniejszenie wpływów do budżetu gminy, w konsekwencji mniejsze wydatki na inwestycje i przedsięwzięcia związane z rozwojem lokalnym. Z obszaru gminy emigrują przede wszystkim osoby młode, ambitne i przedsiębiorcze. Taka sytuacja wpłynęła i będzie wpływać na zmianę struktury demograficznej całej gminy.

Tabela 10 Wybrane dane demograficzne

Wybrane dane demograficzne w 2014 r.	Powiat	Gmina	Powiat = 100
Ludność	58 519	5 826	10,0
w tym kobiety	29 019	2 893	10,0
Urodzenia żywe	593	59	9,9
Zgony	636	62	9,7

Wybrane dane demograficzne w 2014 r.		Powiat	Gmina	Powiat = 100
Przyrost naturalny		-43	-3	x
Saldo migracji ogółem		-292	-24	x
Ludność w wieku:	przedprodukcyjnym	11 006	1 062	9,6
	produkcyjnym	36 050	3 626	10,1
	poprodukcyjnym	11 463	1 138	9,9

Źródło: dane GUS

Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości Gminy Sokoły – dane z ewidencji ludności UG, stan na dzień 31.12.2015.

Tabela 11 Liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości gminy Sokoły

miejscowość	ludność	miejscowość	ludność
Sokoły	1518	Dworaki-Pikaty	67
Jeńki	394	Truskolasy-Niwisko	66
Bruszewo	342	Jamiołki-Godzieby	65
Nowe Racibory	220	Perki-Franki	64
Kruszewo-Brodowo	210	Chomice	64
Kowalewsczyzna	188	Perki-Wypychy	62
Krzyżewo	151	Perki-Mazowsze	60
Waniewo	131	Perki-Karpie	59
Jamiołki-Piotrowięta	129	Idźki-Wykno	57
Czajki	118	Idźki Średnie	57
Kruszewo-Wypychy	110	Stare Truskolasy	54
Truskolasy-Lachy	107	Perki-Lachy	48
Roszki-Ziemaki	107	Roszki-Sączki	45
Kowalewsczyzna-Folwark	106	Truskolasy-Wola	43
Dragi	104	Jabłonowo-Wypychy	42
Rzące	99	Kruszewo-Głąby	38
Truskolasy-Olszyna	96	Roszki-Chrzczony	35
Noski Śnietne	92	Roszki Leśne	32
Dworaki-Staśki	86	Pęzy	31
Bujny	86	Perki-Bujenki	30
Mojsiki	81	Jamiołki-Świetliki	27
Jabłonowo-Kąty	79	Stare Racibory	25
Porośl-Kije	78	Bruszewo-Borkowizna	23
Jamiołki-Kowale	76	Łącznie	5878
Idźki Młynowskie	76		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG

2.1.1.3 Bezrobocie

Dostępne za 2015 r. dane dotyczące rynku pracy obejmują obszar powiatu wysokomazowieckiego. Na dzień 31 grudnia 2015 r. liczba osób bezrobotnych wynosiła 2 079 osób, w tym 914 kobiet, i była wyższa od liczby zarejestrowanych w analogicznym okresie ubiegłego roku o 21 osób. W gminie Sokółki w 2014 r. było zarejestrowanych osób ogółem 238 (w tym 96 kobiet), a w 2015 r. – 200 (81 kobiet) .

Tabela 12 Wybrane dane z rynku pracy

Wybrane dane o rynku pracy w 2014 r.	Powiat	Gmina
Pracujący ⁵	8 089	470
Bezrobotni zarejestrowani	2 058	238
w tym kobiety w %	41,9	40,3
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	5,7	6,6
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	5,3	5,9

Źródło: dane GUS

Zarejestrowani bezrobotni to w większości osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, policealnym lub niższym. Wśród osób długotrwale bezrobotnych dominują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub niższym. Z kolei jeśli chodzi o wiek bezrobotnych, to dominują głównie dwie grupy wiekowe tj. 25-34 oraz 45-54.

Tabela 13 Bezrobotni w powiecie wysokomazowieckim według wykształcenia 31.12.2015

wykształcenie	wszyscy bezrobotni	długotrwale bezrobotni
wyższe	265	96
Policealne i średnie zawodowe	531	261
Średnie ogólnokształcące	229	103
Zasadnicze zawodowe	562	349
Gimnazjalne i niższe	492	314

Źródło: PUP w Wysokiem Mazowieckiem

Tabela 14 Bezrobotni w powiecie wysokomazowieckim według wieku

wszyscy bezrobotni wg wieku	długotrwale bezrobotni
18-24	213
25-34	328
35-44	189
45-54	184
55-59	138
60 i pow.	71

Źródło: PUP w Wysokiem Mazowieckiem

⁵ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie

2.1.1.4 Poziom edukacji

Na terenie gminy Sokoły funkcjonują cztery szkoły podstawowe zlokalizowane w Sokołach, Kowalewsczyźnie i Bruszewie. Oddziały przedszkolne działają przy szkołach w Raciborach Nowych, Bruszewie i Sokołach, gdzie funkcjonuje również gimnazjum. W budynku Zespołu Szkół znajduje się Biblioteka Publiczna Gminy Sokoły, która posiada wspólną z Biblioteką Szkolną czytelną internetową, z 9 stanowiskami komputerowymi dostępnymi dla całej społeczności gminy.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne to Zespół Szkół Rolniczych w Krzyżewie, w skład którego wchodzi:

- Technikum Ekonomiczne,
- Liceum Ekonomiczne,
- Technikum Rolnicze,
- Liceum Ogólnokształcące

oraz

- filia Zasadniczej Szkoły Rolniczej i Technikum Rolniczego dla pracujących w Wysokiem Mazowieckiem.

Tabela 15 Wybrane dane - edukacja

Edukacja		2012/13	2013/14	2014/15
Placówki wychowania przedszkolnego		4	4	4
w tym przedszkola		-	-	1
Miejsca w przedszkolach		-	-	72
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego		160	170	140
w tym przedszkolach		-	-	72
Szkoły podstawowe		3	3	3
Uczniowie szkół podstawowych		313	297	324
Szkoły gimnazjalne		1	1	1
Uczniowie szkół gimnazjalnych		182	193	184
Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach	podstawowych	16	15	16
	gimnazjalnych	20	21	20

Źródło: dane GUS

Tabela 16 Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2014 r.

Ludność gminy według	
0 - 2 lata	173
3 - 6 lat	245
7 - 12 lat	333
13 - 15 lat	186

Źródło: dane GUS

Tabela 17 Wybrane dane dotyczące czytelnictwa na terenie gminy

Biblioteki i filie	2
Czytelnicy w bibliotekach publicznych	491
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	17

Źródło: dane GUS

Tabela 18 Wyniki uczniów z egzaminu gimnazjalnego

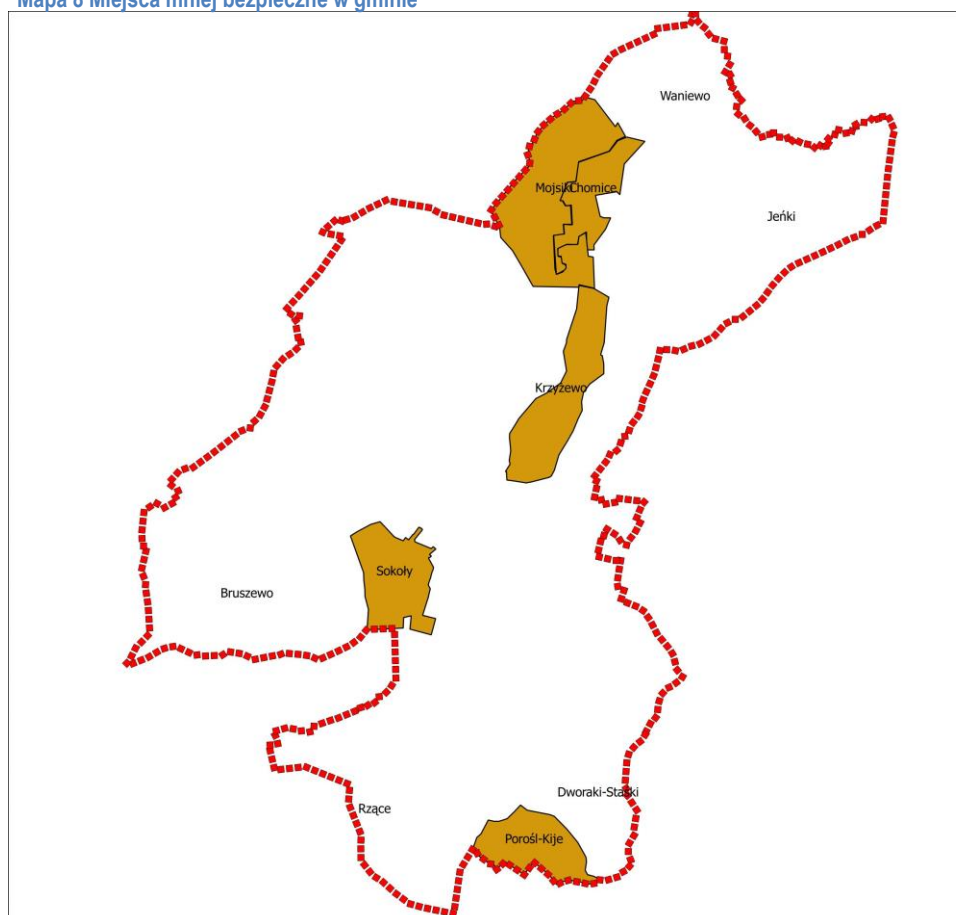
Wyniki gimnazjów – egzamin gimnazjalny 2016 – arkusze standardowe	J. polski	Historia i WOS	Matematyka	Przedm. przyrodnicze	J. angielski (poz. podst.)
	średnia w %				
Średnia dla gminy Sokoły	67%	60%	46%	53%	59%
Średnia dla szkół wiejskich w woj. podlaskim	66%	54%	46%	50%	59%
Średnia w powiecie wysokomazowieckim	68%	56%	47%	52%	58%
Średnia dla województwa podlaskiego	68%	56%	49%	52%	66%

Źródło: OKE w Łomży

2.1.1.5 Bezpieczeństwo i przestępczość

Jednym z zagadnień podejmowanych przez grupy warsztatowe była kwestia bezpieczeństwa na terenie Gminy. Uczestnicy spotkania konsultacyjnego zaznaczyli na mapie miejsca gminy obszary najbardziej niebezpieczne dla mieszkańców. Wskazane propozycje zostały przeniesione na mapę.

Mapa 8 Miejsca mniej bezpieczne w gminie

**Miejsca o
zmniejszonym
bezpieczeństwie**

**Zaznaczone
miejscowości: Chomice,
Krzyżewo, Mojsiki,
Porośl-Kije, Sokoły**

Opracowano w ramach prac
nad Lokalnym Programem
Rewitalizacji Gminy Sokoły
Pracownia 3E, maj 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne

2.1.1.6 Życie publiczne i kulturalne

Działania w obszarze życia kulturalnego gminy Sokoły realizowane są przez instytucje i organizacje działające na terenie gminy. Są to:

1. Gminny Ośrodek Kultury w Sokołach

W budynku GOK znajdują się dziś: sala widowiskowa na ponad 100 osób z kompleksowym systemem multimedialnym do projekcji filmów na dużym ekranie z nagłośnieniem konferencyjnym, rzutnikiem i odtwarzaczem DVD; sala komputerowa z bezprzewodowym przyłączem internetowym na 10 stanowisk z faksem i kserem tworząca „Wioskę internetową”; pokój instruktora; pokój dyrektora a także dwa pomieszczenia wypełnione historycznymi rekwizytami: „Salonik szlachecki” oraz Izba „Minionej Epoki”.

W ośrodku organizowane są koncerty artystyczne na dużej sali ale także kameralne w „Saloniku szlacheckim”. Ponadto: konferencje, projekcje filmowe, wystawy, warsztaty, spotkania z ciekawymi ludźmi. Na co dzień działają tu: dwa zespoły muzyczne „Biesiada sokolska” – osób dorosłych oraz „Młodzieżowa Orkiestra Braci Sokolskiej” w dwóch sekcjach: dziecięcej i młodzieżowej. Cykliczne imprezy wspierają artystyczną oprawą dwa koła: teatralne i plastyczne. Dwa razy w roku organizowane są dla dorosłych i dla dzieci warsztaty artystycznego wykonania ozdób – wielkanocnych i bożonarodzeniowych a także szkolenia internetowe.

Gminny Ośrodek Kultury w Sokołach może poszczycić się także oddanym do użytku we wrześniu 20011 r. Centrum Rekreacji. Do dyspozycji dzieci i młodzieży jest: SKATEPARK, gdzie można jeździć na deskorolkach i BMX-ach; Minigolf do rozgrywek drużynowych i indywidualnych a także dwa stanowiska do tenisa stołowego na powietrzu oraz trzy stanowiska do rozgrywek szachowych, w tym jedno z możliwością rozegrania „ludzkimi figurami” tzw. Nieśmiertelna Partia. Są też miejsca do rozgrywek w siatkówkę, kosza a także duży trawiasty teren na Wesole Miasteczko lub np. rozgrywki Speedmintona. Tu znajduje swoje miejsce również duża mobilna scena dla artystów występujących na festynach a także mała wiata z możliwością wykorzystania jako scena.

Gminny Ośrodek Kultury w Sokołach organizuje sześć dużych imprez o charakterze masowym: Festyn rekreacyjny na „Dzień Dziecka” (czerwiec), Festyn „Waniewo – Odpust - Natura” w Waniewie, w ramach którego odbywa się także Festiwal Muzyki Ludowej „Dawne Pieśni - Młode Głosy” (lipiec).

Ponadto, Gminny Ośrodek zaprasza corocznie na wspólne kolędowanie z zespołami GOK w Sokołach w okresie grudnia i stycznia a także Dzień Kobiet i Dzień Mamy i Taty.

2. Biblioteka Publiczna Gminy Sokoły

Biblioteka działa na podstawie Statutu określonego uchwałą Nr XXXII/133/05 Rady Gminy Sokoły z dnia 6 grudnia 2005 r.

W czasie przed reformą administracyjną w 1973 roku biblioteka posiadała na terenie całej gminy Sokoły około trzydziestu filii. Wszystkie filie działały do 31 sierpnia 1981 roku, kiedy została zlikwidowana filia

biblioteczna w Truskolasach Lachach, a książki przekazano do szkół z terenu gminy. Następnie zamknięto filię w Kowalewszczyźnie (31 grudnia 1995 roku) – część księgozbioru przeniesiono do szkół, a część została przekazana nowo powstałej bibliotece parafialnej w Waniewie. Ostatnią zlikwidowaną filią była filia w Dworakach Staśkach. Jej woluminy również wzbogaciły księgozbiór szkół. Do chwili obecnej przy Bibliotece Publicznej Gminy Sokoły funkcjonuje jedna filia biblioteczna, znajdująca się w Szkole Podstawowej w Bruszewie. Spełnia ona funkcję biblioteki publiczno-szkolnej.

Do zadań biblioteki publicznej należą:

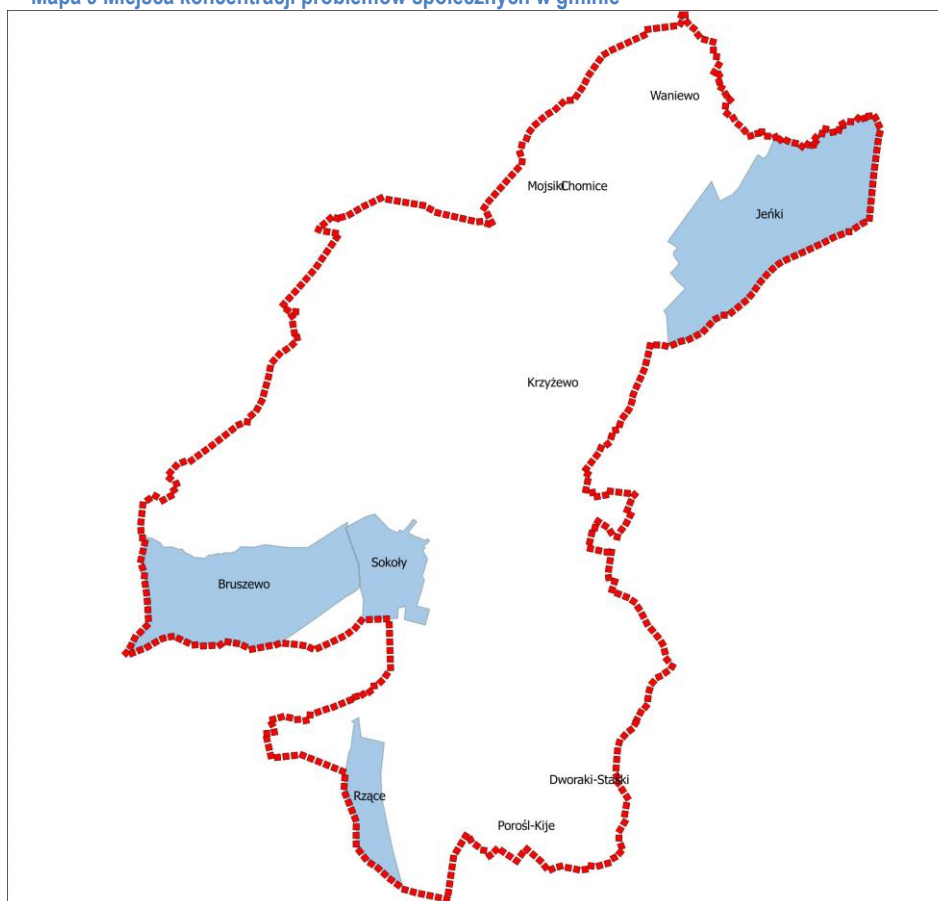
- Gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych z uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu.
- Wytwarzanie materiałów informacyjnych.
- Udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu oraz prowadzenie wypożyczeni międzybibliotecznych z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych.
- Prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej.
- Popularyzacja książki, informacji i czytelnictwa.
- Współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwoju potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa.
- Doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej.

Biblioteka może podejmować inne działania wynikające z potrzeb środowiska lokalnego. Biblioteka Publiczna dużą wagę przywiązuje do promocji zbiorów i działalności biblioteki. W tym celu prowadzi: wystawy tematyczne, konkursy, spotkania autorskie – bierze udział w imprezach cyklicznych odbywających się na terenie Gminy Sokoły, m. in. Dzień Kobiet, festyn Waniewo – Odpust – Natura, Bieg Niepodległości.

2.1.1.7 Obszary problemów społecznych wskazane przez mieszkańców

Grupy warsztatowe pracujące podczas spotkania konsultacyjnego wskazały także miejsca koncentracji problemów społecznych na terenie Gminy, a wskazane propozycje zostały przeniesione na mapę. Wskazywane problemy społeczne to bezrobocie, słaba komunikacja zbiorowa oraz patologie (narkotyki, alkoholizm).

Mapa 9 Miejsca koncentracji problemów społecznych w gminie

Miejsca koncentracji problemów społecznych i innych

**Zaznaczone miejscowości:
Bruszewo, Jeńki, Rzące,
Sokolny**

Opracowano w ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Sokolny Pracownia 3E, maj 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne

2.1.1.8 Podsumowanie – potrzeby w zakresie społecznym

W Gminie Sokolny widoczne są negatywne zjawiska społeczne obserwowane w całym kraju, czyli bezrobocie oraz zmniejszanie się liczby ludności. Niektóre obszary gminy charakteryzują się ponadto zmniejszonym poziomem bezpieczeństwa mieszkańców. Zasobem Gminy w zakresie społecznym jest infrastruktura (dostępne szkoły oraz instytucje realizujące działalność kulturalną). Ponadto, Gmina wyróżnia się szerokim zakresem działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

2.1.2 Sfera gospodarcza

Mieszkające na terenie gminy osoby korzystające z pomocy OPS, w tym częściowo zarejestrowane w urzędzie pracy osoby bezrobotne, wymagają podjęcia działań umożliwiających ich włączenie społeczne, w tym znalezienie pracy. Dzieci z tych rodzin wymagają szczególnej troski poprzez większe zaangażowanie w ich los placówek oświatowych i Gminnego Ośrodka Kultury. Osoby bezrobotne powinny mieć możliwość większych perspektyw znalezienia pracy w gminie lub poza nią (np. gmina mogłaby finansować przez pewien okres koszt biletu komunikacji autobusowej dla takich osób).

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły z 2002 r. wskazuje następujące uwarunkowania wspierające rozwój gminy w gospodarce:

- zasoby siły roboczej,
- zasoby płodów rolnych,
- wolne obiekty do wykorzystania na działalność produkcyjno-usługową,
- sieć komunikacji drogowej i kolejowej,
- złoża surowców mineralnych (kruszywa).

2.1.2.1 Predysponowane sektory gospodarcze - turystyka

Gmina Sokoły jest obszarem typowo rolniczym, charakteryzującym się wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej i wysokim poziomem intensywności produkcji rolnej. Rolnictwo w gminie Sokoły jest głównym źródłem utrzymania dużej części mieszkańców. Użytki rolne zajmują 8448 ha, co stanowi prawie 70% powierzchni gminy. Największą ich część stanowią grunty orne – 54,30%.

Struktura agrarna jest zróżnicowana. Dużo jest gospodarstw o powierzchni od 2-5 ha oraz od 7-10 ha. Jednak największą liczbę stanowią gospodarstwa o powierzchni większej niż 10 ha. Są to gospodarstwa o wyraźnie ukształtowanym kierunku produkcji, związanym najczęściej z hodowlą bydła mlecznego, trzody chlewnej.

Wg danych GUS zatrudnienie (profil zatrudnienia) w 2014 w różnych sektorach gospodarki w gminie Sokoły przedstawiał się następująco:

- ogółem: 419,
- kobiety: 270,
- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo: 39,
- przemysł i budownictwo: 34,
- Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja: 108,
- Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości oraz pozostałe usługi: 238.

Na terenie gminy nie ma zakładów przemysłowych, które w dużym stopniu wpływałyby na pogorszenie stanu środowiska. Ze względu na usytuowanie w bliskim sąsiedztwie Narwiańskiego Parku Narodowego dużą uwagę przywiązuje się tematami związanym z rozwojem agroturystyki. Baza turystyczna oparta jest w głównej mierze o gospodarstwa agroturystyczne w miejscowości Waniewo i Jeńki.

Tabela 19 Podmioty w gospodarce narodowej

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2014 r.		Powiat	Gmina
Podmioty gospodarki narodowej	ogółem	4 086	310
	w sektorze rolniczym	240	27
	w sektorze przemysłowym	333	27
	w sektorze budowlanym	678	55
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności		698	532
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności		563	417

Źródło: dane GUS

Zdecydowanie najważniejszą gałęzią gospodarki dla gminy Sokoły jest turystyka, której dedykowano także odrębny dokument strategiczny – Strategię rozwoju turystyki w Gminie Sokoły. Analiza zawartych w niej czynników SWOT wykonana w ramach prac warsztatowych podczas spotkania konsultacyjnego wykazała, że mocne strony, szanse i zagrożenia są niemal w całości są aktualne w zakresie wskazanym w Strategii – aktualne zestawienie czynników SWOT zamieszczone jest w aneksie.

Także Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły z 2002 r. wskazuje uwarunkowania wspierające rozwój gminy w zakresie turystyki i wypoczynku:

- położenie na trasie turystycznej (Łomża – Zambrów – Wysokie Mazowieckie – Sokoły – Łapy – Białystok),
- Narwiański Park Narodowy,
- szlak wodny Narwi,
- kompleksy leśne,
- kultura materialna Sokół i Waniewa,
- infrastruktura turystyczna.

Wśród zidentyfikowanych uwarunkowań ograniczających rozwój gminy w obszarze turystyki wskazano natomiast:

- niedostateczną promocję,
- niewykorzystane krajoznawcze i wypoczynkowe walory Waniewa (obecnie w Waniewie dostępna jest infrastruktura turystyczna i zagospodarowująca potencjał krajoznawczy miejscowości),
- brak bazy turystycznej o wysokim standardzie usług oraz słaba infrastruktura techniczna i komunikacyjna.

2.1.2.2 Podsumowanie – potrzeby w zakresie gospodarczym

Biorąc pod uwagę przeprowadzoną diagnozę należy zwrócić uwagę na niski stopień przedsiębiorczości. Jednak biorąc pod uwagę ogólne ryzyka i koszty prowadzenia własnej działalności gospodarczej w Polsce, nie należy spodziewać się radykalnych zmian w tym zakresie poprzez działania na poziomie gminy. Należy więc raczej skupić się na wsparciu sektorów już obecnych i potencjalnie gwarantujących umiarkowany wzrost. Wsparciem sektora rolno-spożywczego byłoby z pewnością zorganizowanie cyklicznego wydarzenia umożliwiającego promocję produktów tego sektora. Połączenie tego wydarzenia z rozwojem sektora turystycznego, szczególnie weekendowego, mogłoby stanowić dobry punkt startowy dla bardziej dynamicznego rozwoju bialskiej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy.

2.1.3 Sfera środowiskowa

Najpoważniejszym zagrożeniem na terenach wiejskich jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych wynikających z intensywnej gospodarki rolnej oraz ograniczonym zasięgiem sieci kanalizacyjnej oraz zanieczyszczenie powietrza wynikającej głównie z tzw. „niskiej emisji”, które swe źródło ma przede wszystkim w wykorzystywaniu w indywidualnych paleniskach domowych paliw kopalnych (głównie węgla

kamiennego, często niskiej jakości, spalanego w nieefektywnych energetycznie piecach) oraz ruchu samochodowym (szczególnie dominujący w emisji w okresie letnim). Poważnym problemem może być również palenie w paleniskach domowych odpadów komunalnych.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokół z 2002 r. wskazuje następujące uwarunkowania wspierające rozwój gminy w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- lokalizacja na obszarze NATURA 2000 (Dolina Narwi PL. 165),
- Narwiański Park Narodowy,
- warunki fizjograficzne (przewaga nośnych gruntów) korzystne dla lokalizacji budownictwa,
- gleby o dobrej przydatności rolniczej,
- korzystne warunki aerosanitarnie,
- brak zagrożeń powodziowych.

Wśród zidentyfikowanych uwarunkowań ograniczających rozwój gminy w tym obszarze wskazano natomiast:

- ograniczenia gruntowo-wodne i topoklimatyczne w dolinach,
- brak większych udokumentowanych złóż, które umożliwiłyby rozwój przemysłu,
- brak większych zbiorników wodnych.

2.1.3.1 Obszary chronione – NATURA 2000

Północno-wschodnia część Gminy stanowi fragment Natura 2000 oraz Narwiańskiego Parku Narodowego i jego otuliny. W granicach Parku leżą grunty wsi Waniewo, natomiast w granicach otuliny – grunty wsi Jeńki. Ta część obszaru gminy objęta jest ochroną prawną. Znajduje się tam wiele gatunków ptaków, w tym wiele zagrożonych, tj.: wodniczka, derkacz, błotniak stawowy, żuraw, rybitwa czarna. Na terenie parku są również ssaki, objęte ochroną gatunkową: jeż wschodni, kręć, rzęsorek rzeczek, ryjówka aksamitna, wydra, wilk, bóbr europejski, norka europejska, gronostaj i łasica.

Na terenie rzeki Narwi wytworzył się unikatowy układ bardzo różnorodnych środowisk: wodnych, wodno-łądowych, łądowo – bagiennych i łądowych, co stwarza warunki występowania w bezpośrednim sąsiedztwie bardzo różnorodnych ekosystemów. Występują gatunki roślin objętych ochroną gatunkową np.: grzybień biały, grażel żółty, irys syberyjski. Na terenie parku najbardziej rozpowszechnionymi zbiorowiskami roślinnymi są zabagnione szuwały wielkoturzycowe, które zajmują około 32% ogólnej powierzchni Parku.

2.1.3.2 Zagrożenia gleb i powierzchni ziemi

Jak podaje *Studium uwarunkowań* Gmina Sokoły charakteryzuje się bardzo dobrymi warunkami jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wskaźnik – 53,7 pkt przy 50,8 pkt w powiecie łomżyńskim i 54,3 pkt w woj. podlaskim). Wyższe klasy bonitacyjne III-IV występują na gruntach ornych stanowiąc 55,3% powierzchni, słabe są natomiast użytki zielone, gdyż grupy klasy II-IV zajmują jedynie 33,4%.

Gleby podlegają ochronie przed zmianą użytkowania. Na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczać przede wszystkim nieużytki, a w razie ich braku inne grunty o najniższej przydatności rolniczej (klasy VI, V, IV pochodzenia mineralnego).

Powierzchnia gruntów leśnych w 2013 r. wynosiła 3043 ha, w tym 3042 ha stanowiły lasy.

Na obszarze gminy Sokoły zagrożenia powierzchni ziemi mogą wynikać z trzech głównych czynników:

- z zachodzących współczesnych procesów erozji gleb,
- zagrożenia gleb zanieczyszczeniami,
- przekształcenia powierzchni ziemi, spowodowane eksploatacją złóż surowców naturalnych.

2.1.3.3 Wody powierzchniowe

Rzeka Narew nie posiada – według kryteriów fizykochemicznych – wody w II klasie czystości w punkcie pomiarowym w Rzędzianach. Ślina, w punkcie pomiarowym w Witach, prowadzi wody w klasie NON (azot azotowy). Na pozostałych ciekach wodnych nie prowadzi się badań kontrolno-pomiarowych.

2.1.3.4 Powietrze

Sokoły to gmina rolnicza, która nie posiada na swoim obszarze dużych zakładów przemysłowych lub obiektów hodowlanych, które stanowiłyby zagrożenie dla powietrza atmosferycznego. Zagrożenie może stanowić rozwój komunikacji, w tym szczególnie zwiększanie się liczby samochodów i natężenia ruchu drogowego. Ponadto, zagrożenie może wynikać ze stosowanego ogrzewania niskoemisyjnego.

Działania w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego powinny więc być ukierunkowane na kontrolę wzrostu komunikacji drogowej oraz ograniczanie emisji niskich poprzez np. zamianę czynnika grzewczego z węgla na gaz lub olej opałowy.

2.1.3.5 Klimat akustyczny

Ze względu na rolniczy charakter Gminy przyjazny jest także jej klimat akustyczny. Hałas przemysłowy nie stanowi zagrożenia ze względu na punktowy charakter. Podobnie hałas sprzętu rolniczego, który może być uciążliwy wyłącznie w porze zbiorów. Ponadto, źródłem hałasu jest ruch samochodowy, w tym szczególnie w kontekście samochodów ciężarowych i autobusów na drogach wojewódzkich Wysokie Mazowieckie – Białystok oraz Jeżewo Stare – Sokoły. Tego rodzaju zakłócenia można neutralizować poprzez tworzenie pasów zieleni lub stosowanie zazielenionych ekranów akustycznych.

2.1.3.6 Gospodarka odpadami

Tabela 20 Oczyszczanie ścieków komunalnych

Liczba ludności korzystającej w 2014r. z oczyszczalni ścieków wyniosła:	
w gminie	1 455
w powiecie	19 754
oczyszczalnie ścieków	1
zbiorniki bezodpływowe	1 013
oczyszczalnie przydomowe	122

Źródło: dane GUS

2.1.3.7 Podsumowanie – potrzeby w zakresie środowiskowym

Kluczowym obszarem w zakresie środowiska jest ochrona powietrza. Należy dążyć do ograniczenia palenia węglem w domowych instalacjach grzewczych.

2.1.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Cechy przestrzenno-funkcjonalne gminy są wymienione w dokumentach planistycznych gminy, w tym głównie w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły z 2002 r. oraz Planie Odnowy Miejscowości Sokoły z 2009 r. *Studium Uwarunkowań* wskazuje zestaw cech, które w sferze funkcjonalno-przestrzennej stanowią potencjał gminy, i są to:

- położenie w obszarze Zielonych Płuc Polski,
- korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa,
- dobra komunikacja drogowa,
- walory turystyczne,
- baza materialna i zasoby siły roboczej umożliwiające rozwój funkcji produkcyjnej,
- dostępność ośrodka gminnego,

- dostępność infrastruktury technicznej.

Wśród zidentyfikowanych uwarunkowań ograniczających rozwój gminy w tym obszarze wskazano natomiast:

- ochrona przyrody ograniczająca rozwój przestrzenny i funkcje osadnicze,
- tereny podmokłe i o niekorzystnej fizjografii,
- ruch tranzytowy na obszarach wsi,
- linia kolejowa rozdzielająca powiązania funkcjonalno-techniczne obszaru, na którym przebiega.

2.1.4.1 Tereny rekreacyjne

Tereny rekreacyjne gminy Sokoły (a zarazem atrakcje turystyczne) to przede wszystkim szlaki turystyczne:

- wodny szlak turystyczny po rzece Narwi,
- samochodowy szlak turystyczny na trasie Łomża – Zambrów – Wysokie Mazowieckie – Sokoły – Łapy – Białystok;
- pieszo-rowerowy na trasie Pajewo – Kurowo – Waniewo – Jeńki – Łapy;
- rowerowy na trasie Waniewo – Kowalewszczyzna – Sokoły – Wojtkowice Glinne.

Miejscowość Waniewo położona na północy gminy stanowi bazę wypadową dla wycieczek pieszych i rowerowych. Można pływać kajakami, uprawiać turystykę bagienną lub „bezkrwawe łowy” (fotografowanie zwierząt i ptaków w ich naturalnym środowisku), wędkować.

Także w miejscowości Waniewo znajduje się kładka edukacyjna wraz z wieżą ornitologiczną, która łączy Waniewo z miejscowością Śliwino położoną w sąsiedniej gminie Choroszcz (pow. białostocki).

2.1.4.2 Dziedzictwo kulturowe

Strefą B ochrony konserwatorskiej objęte są:

- ⇒ układ przestrzenny historycznych miast: Sokoły i Waniewo,
- ⇒ zespoły kościołów: p.w. Wniebowzięcia NMP w Sokołach (wybudowany w latach 1906-1912) oraz p.w. Wniebowzięcia NMP w Waniewie,
- ⇒ zespół cmentarza rzymskokatolickiego wraz z kościołem p.w. Podwyższenia Krzyża św. (d. cerkiew) oraz dzwonnica w Sokołach, dwa cmentarze wojenne z I wojny światowej, cmentarz żołnierzy niemieckich w Rzącach i cmentarz żydowski w Sokołach.

Ponadto w miejscowości Sokoły znajdują się:

- ⇒ odrestaurowany drewniany dom przy ul. Kolejowej;

- ⇒ drewniany kościół cmentarny pochodzący z 1655 roku. Jest to dawna, barokowa cerkiew unicka Bazylianów z Tykocina, przeniesiona w 1835 roku;
- ⇒ drewniana dzwonnica wzniesiona w 1835 roku;
- ⇒ cmentarne nagrobki i żeliwne krzyże z XIX w (m.in. Onufrego Sokołowskiego rejenta okręgu tykocińskiego zm. 1855r., Marianny z Kruszewskich Feliksowej Markowskiej – dziedziczki Sokół zm. 1850r., ks. Wincentego Szutkowskiego zm. 1889r., Teofilii Kuleszy zm. 1885r.);
- ⇒ spichlerz plebański z 1830r.

W miejscowości Waniewo zachował się urbanistyczny układ XVI wiecznego miasta z dwiema równoległymi ulicami. Z zabytków zachowały się:

- ⇒ plebania (koniec XIX w.),
- ⇒ dzwonnica neoromańska (1880r.),
- ⇒ cmentarz (z przełomu XVIII i XIX w.),
- ⇒ dwie kapliczki (XIX w.),
- ⇒ zabytkowa chałupa (pocz. XX w.)
- ⇒ stary lamus w zagrodzie (XIX w.).

W miejscowości Krzyżewo znajduje się zabytkowy budynek szkoły rolniczej i aleja lipowa.

2.1.4.3 Pozostała przestrzeń publiczna

Największym budynkiem w Sokolach jest kościół neogotycki, wybudowany w latach 1906-1912, ogrodzony kamiennym murem. W centrum Sokół znajdują się dwa rynki. Poza kościołem przy rynku na ul. Mickiewicza znajduje się poczta i siedziba władz gminy oraz Pomnik Krzyża. Przy drugim rynku znajduje się park z napisem „Sokoły” ułożonym z krzewów oraz przystanek PKS, przy którym umieszczona jest tablica informacyjna z mapą całej gminy.

W każdy wtorek na placu targowym przy ulicy Tykocińskiej od 1659 roku odbywają się jarmarki.

2.1.4.4 Podsumowanie – potrzeby w zakresie przestrzennym

Gmina Sokoły posiada liczne zabytki oraz ekologicznie czyste tereny rekreacyjne, które stanowią potencjał rozwojowy Gminy. Obiekty i zespoły zabytkowe wymagają stałych działań konserwatorskich, które będą zapobiegały ich dalszej degradacji.

2.1.5 Sfera techniczna

2.1.5.1 System drogowy

Sokoły posiadają dogodnie powiązania komunikacyjne, gdyż znajdują się na rozwidleniu trasy komunikacyjnej Wysokie Mazowieckie – Białystok w kierunku Jeżewa Starego (połączenie z trasą Białystok - Warszawa). W 2007 roku została uruchomiona linia kolejowa Sokoły – Łapy dla transportu towarowego. W chwili obecnej czynione są starania o uruchomienie linii kolejowej do Śniadawa i Ostrołęki.

2.1.5.2 Drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne

Na terenie gminy znajduje się 17,659 km dróg wojewódzkich:

- droga nr 678 Białystok – Sokoły - Wysokie Mazowieckie (długość w granicach gminy wynosi 9,201 km),
- droga nr 671 Sokoły – Jeżewo Stare – Tykocin – Knyszyn – Korycin (długość w granicach gminy 8,458 km).

Ponadto, przez teren gminy przebiega 75,86 km dróg powiatowych. Żadna z nich nie posiada szczególnego charakteru, zatem mogą być traktowane jako główne drogi lokalne.

Funkcję uzupełniającą wobec systemu komunikacyjnego pełnią przede wszystkim drogi gminne o łącznej długości 68 km. (z czego 52 km to drogi utwardzone) oraz drogi dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych o długości 591 km. Łączna długość dróg gminnych w miejscowości Sokoły wynosi 4,85 km.

Tabela 21 Długość dróg na terenie gminy

WYSZCZEGÓLNIENIE	Stan ogółem (w km)	Drogi utwardzone
Drogi wojewódzkie	17,66	17,66
Drogi powiatowe	75,86	73,64
Drogi gminne	68	52
Drogi dojazdowe do gruntów lokalnych i leśnych	591	0
RAZEM	752,52	143,30

Źródło: dane GUS

2.1.5.3 Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Gmina Sokoły w terenie zwartej zabudowy zwodociągowana jest w 100%. Na jej obszarze funkcjonuje pięć wodociągów grupowych: Sokoły, Draży, Bruszewo, Jeńki. Jakość wody jest dobra, o czym świadczą okresowe wyniki badań przeprowadzane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wysokim Mazowieckiem.

Zbiornym systemem odprowadzenia ścieków objęte są cztery miejscowości, a mianowicie Sokoły, Kruszewo Głąby, Kruszewo Brodowo i Kruszewo Wypychy. W pozostałych miejscowościach ścieki odprowadzane są do szamb, a następnie wywożone do punktu zlewnego przy istniejącej gminnej oczyszczalni ścieków. Wg danych GUS sieć rozdzielcza wodociągowa wynosiła w 2014 r. 115,7 km, a kanalizacyjna – 21,7. Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych wynosiła w 2014 r.: 1552 wodociągowe i 359 kanalizacyjne.

Na terenie gminy Sokoły funkcjonują 122 roślinno-stawowe przydomowe oczyszczalnie ścieków. Jest to dobry i tani sposób rozwiązania gospodarki ściekowej na terenach o rozproszonej zabudowie.

2.1.5.4 Zabudowa mieszkaniowa

Na terenie gminy występuje typowa wiejska zabudowa, dominuje zabudowa jednorodzinna, gmina nie posiada budynków wielorodzinnych. Prowadzona jest również działalność rolnicza, gdzie występuje zabudowa zagrodowa. Budynki gminne (we władaniu gminy) są budynkami użyteczności publicznej.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Sokoły z 2002 r. wskazuje dobre warunki mieszkaniowe (duża powierzchnia mieszkania na osobę i mała liczba osób w mieszkaniu) jako uwarunkowania wspierające rozwój gminy w zakresie mieszkalnictwa.

Tabela 22 Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe	2013	2014
Mieszkania ⁶	1 756	1 757
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	99	99
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	-	12
Zaległości w opłatach za mieszkanie w zasobach gminnych w tys. zł	8	-
Liczba lokali socjalnych	15	8

Źródło: dane GUS

Tabela 23 Mieszkania oddane do użytku

Mieszkania oddane do użytkowania		2013	2014
Ogółem		10	4
w tym:	indywidualne	10	4
	przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	-	-

Źródło: dane GUS

2.1.5.5 Zużycie energii

Mieszkańcy terenów wiejskich gminy korzystają z indywidualnych źródeł ciepła. Dominuje ogrzewanie paliwami stałymi (węglem i drewnem – 99%). Ogrzewanie olejem stosowane jest w ograniczonym

⁶ Na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych

zakresie(1%). Większość miejscowości w gminie Sokoły nie jest zgazyfikowana (8 przyłączy o łącznej długości 215 m) – gazem przewodowym zasilany jest niewielki obszar gminy. Gmina zasilana jest gazociągami rozdzielczymi średniego ciśnienia o łącznej długości 1965m. W miejscowości Dworaki Stałki zlokalizowana jest stacja redukcyjno- pomiarowa o przepustowości 3200 m³/h.

Z kolei ogrzewanie elektryczne, ze względu na wysokie koszty eksploatacyjne, stosowane jest sporadycznie. Na obszarze gminy Sokoły, zaopatrzenie obiektów w elektryczność wynosi 100%. Gmina zasilana jest w energię elektryczną ze stacji transferowych w Wysokiem Mazowieckiem i Jeżewie. Przez analizowany teren przebiega napowietrzna linia elektryczna Wysokie Mazowieckie – Białystok.

Odnawialne źródła energii (wiatr, promieniowanie słoneczne, energia geotermalna, energia biomasy innej niż drewno) praktycznie nie są wykorzystane.

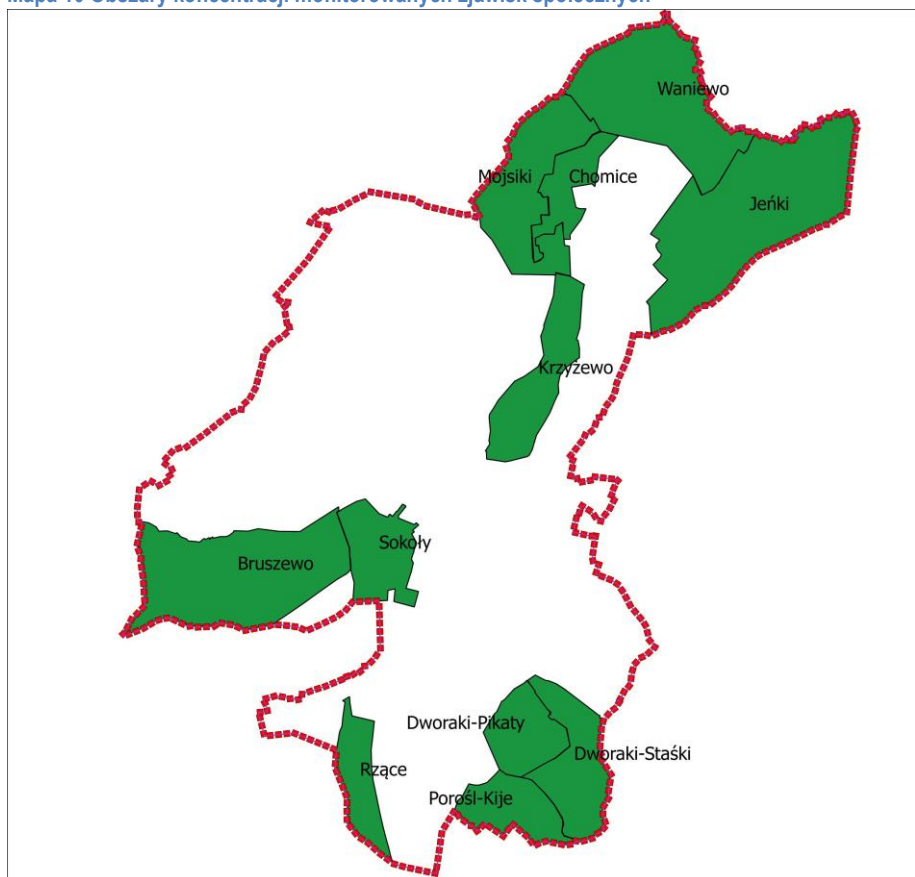
2.1.5.6 Podsumowanie – potrzeby w zakresie technicznym

Obszar techniczny ma duże znaczenie w powodzeniu działań rewitalizacyjnych, szczególnie dla działań prowadzonych w obszarze społeczno-gospodarczym. Bez właściwej infrastruktury lokalowej czy transportu, nie jest możliwe osiągnięcie pożądaných rezultatów. Biorąc pod uwagę potencjał gminy wynikający z położenia na czystych ekologicznie terenach, potrzebna jest infrastruktura dla rozwijania aktywności zawodowej mieszkańców, wspierania i rozwijania ich aktywności społecznej oraz zapewnienia miejsc rekreacji dla wszystkich grup wiekowych, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów. Optymalne jest wspieranie rozwoju transportu rowerowego, który szczególnie w małych miejscowościach jest idealnym rozwiązaniem, umożliwiającym samodzielne poruszanie się także dzieciom.

2.2 Zidentyfikowany obszar zdegradowany

Obszar zdegradowany jest to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Natomiast stan kryzysowy to obszar gdzie występują negatywne zjawiska społeczne współwystępujące z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna i techniczna. W pierwszym etapie, w oparciu o dane dotyczące gęstości zaludnienia, osób korzystających z OPS oraz przy uwzględnieniu propozycji obszarów wskazanych w trakcie spotkania konsultacyjnego (wszystkie mapy w tym zakresie zostały zaprezentowane w poprzednim podrozdziale) został wyznaczony obszar koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. W każdym z obrębów pokrywają się minimum dwa z wyżej wspomnianych zjawisk.

Mapa 10 Obszary koncentracji monitorowanych zjawisk społecznych

Obszary, które zostały zidentyfikowane jako rozwojowe, o zmniejszonym bezpieczeństwie lub koncentracji problemów

Opracowano w ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Sokoły Pracownia 3E, maj 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy i OPS oraz spotkań konsultacyjnych

Największa koncentracja obrotów spełniających założone w niniejszym Programie metodologiczne warunki wyznaczania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych występuje w miejscowości Sokoły, która jednocześnie niemal 26% mieszkańców, a zatem większą część z dopuszczalnego limitu 30% mieszkańców zawartego w kryteriach określonych przez *Wytyczne*.

Podczas spotkania konsultacyjnego i prac warsztatowych zweryfikowano czynniki ujęte w analizie SWOT zawartej w POM dla miejscowości Sokoły. Czynniki te odnoszą się do obszaru całej gminy, nie można ich jednak pominąć charakteryzując obszar zdegradowany, który jest jej częścią.

MOCNE STRONY

- miejscowość jest siedzibą władz samorządowych;
- dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna (oświata, służba zdrowia) i techniczna (wodociąg, kanalizacja, telekomunikacja, internet);
- posiadanie zasobów kulturowych;
- korzystne położenie komunikacyjne;
- bliskie sąsiedztwo Narwiańskiego Parku Narodowego;
- czyste ekologicznie tereny;
- przynależność do Stowarzyszenia Gmin Górnej Narwi;
- duża oferta zajęć dla dzieci oraz młodzieży;

- brak uciążliwego dla środowiska przemysłu;
- duża ilość imprez kulturalnych.

SŁABE STRONY

- słabo rozwinięta gastronomia;
- brak przystosowania dla osób niepełnosprawnych;

SZANSE

- zwiększenie atrakcyjności wsi;
- możliwość pozyskania środków finansowych z Unii Europejskiej;
- rozwój społeczno-gospodarczy;
- rozwój turystyki i agroturystyki;
- wzrost liczby ludności;
- promocja miejscowości;
- napływ zewnętrznych inwestorów;
- nawiązanie współpracy z innymi gminami i miejscowościami;
- rozwój społeczeństwa informacyjnego;
- korzystne położenie komunikacyjne.

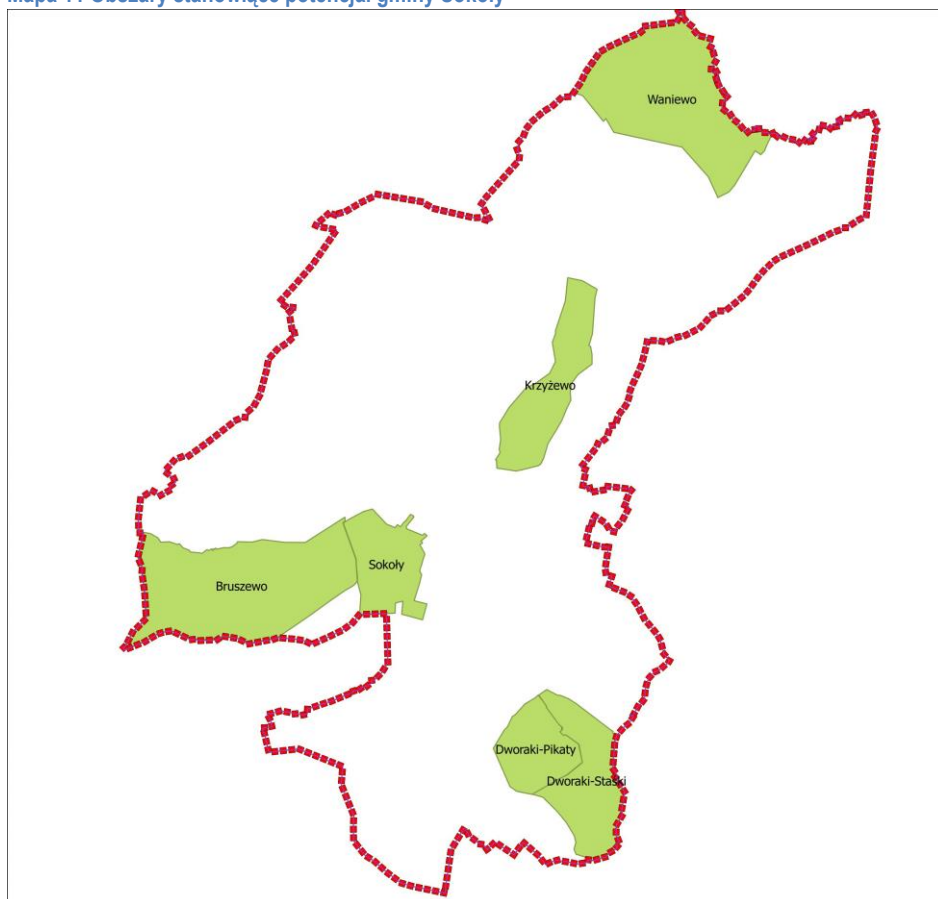
ZAGROŻENIA

- ograniczone możliwości finansowe budżetu gminy;
- duże bezrobocie;
- ubożenie społeczeństwa;
- migracja wykształconej młodzieży;
- słaba strona dla rozwoju przedsiębiorstw ze względu na niestabilność prawa.

3 Zidentyfikowane potencjały występujące na terenie obszaru zdegradowanego

Jednym z zagadnień podejmowanych przez grupy warsztatowe podczas spotkań konsultacyjnych było określenie tych obszarów gminy (miejscowości), które stanowią największy potencjał rozwojowy. Na mapie Gminy uczestnicy spotkania wskazali te obszary, które jest lub może być ważne z perspektywy rozwoju gminy. Uczestnicy wskazywali miejscowości, których rozwój przełoży się na rozwój Gminy.

Mapa 11 Obszary stanowiące potencjał gminy Sokoly

Źródło: opracowanie własne

Miejsce, które jest lub może być ważne dla gminy (którego rozwój przyczyniłby się do rozwoju gminy i/lub integracji mieszkańców)

**Zaznaczone miejscowości:
Bruszewo, Dworaki-Pikaty, Dworaki-Staśki, Krzyzewo, Sokoly, Waniewo**

Opracowano w ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Sokoly Pracownia 3E, maj 2016 r.

4 Realizacja zasady partnerstwa i partycypacja

W trakcie opracowywania niniejszego Programu Rewitalizacji przeprowadzono konsultacje społeczne, które objęły:

- informowanie mieszkańców Gminy o planowanych działaniach poprzez zamieszczenie informacji w Urzędzie Gminy oraz na stronie www Gminy;
- przygotowanie kwestionariusza ankietowego realizowanego w formie elektronicznej oraz dystrybuowanego wśród mieszkańców (jednak ze względu na nikłe zainteresowanie mieszkańców nie uzyskano tą drogą żadnych informacji zwrotnych);
- spotkanie warsztatowe z mieszkańcami gminy, podczas którego zebrano opinie i propozycje zgłaszane przez mieszkańców;
- upublicznienie projektu dokumentu ZPR i zebranie opinii.

W trakcie prac grup warsztatowych poruszano zagadnienia społeczne i gospodarcze ważne dla gminy. Uczestnicy spotkania (lista osób uczestniczących w pracy grup warsztatowych jest zawarta w aneksie do niniejszego opracowania) wskazywali na kwestie dotyczące: aktywności gospodarczej i miejsc pracy dla mieszkańców, zagospodarowania przestrzeni publicznej – centrum gminy oraz aktywności w obszarze społecznym.

Z zebranych informacji wynika, że główną „branżą” gminy Sokoły może być turystyka rehabilitacyjna (Niepubliczny Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy Dworaki, WTZ, Stare Racibory, OREW Perki Karpie, Zakład Aktywności Zawodowej Krzyżewo).

Podmiotami, które mogą kreować rozwój gospodarczy są przedsiębiorcy – poprzez zatrudnianie większej liczby pracowników, oraz rolnicy poprzez produkcję lokalnych produktów. Proponowano także spotkania motywacyjne jako sposób na pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców. Wśród wpisanych propozycji pojawiła się także strzelnica wielofunkcyjna w miejscowości Jabłonowo Wypychy.

Z zebranych informacji wynika, że w Gminie najbardziej brakuje dostępu do szybkiego Internetu oraz budynku biblioteki. Należy także zagospodarować centrum miejscowości Sokoły zgodnie z wykonaną dokumentacją techniczną „Rewitalizacja centrum przed Bazyliką Mniejszą w Sokołach”

W odnowionej przestrzeni mogą być realizowane działania kulturalne i patriotyczne, jak np.: przed pomnikiem Krzyżem spotkania religijne, patriotyczne, wychowawcze dla dzieci i młodzieży.

W obszarze aktywności społecznej jest miejsce dla aktywności różnych grup społecznych, które mogą inicjować i realizować działania dla mieszkańców realizowane w przestrzeni wspólnej, w tym:

- osoby niepełnosprawne (cel kulturalny, sportowy),
- nauczyciele (Cel wychowawczy, dydaktyczny),
- rolnicy (Spotkania zawodowe, integracyjne),
- przedsiębiorcy (reklama, wystawa produktów i sprzedaż, większa motywacja).

Wśród zasobów / potencjałów mieszkańców wymieniono:

- rozwój placówek skierowanych w kierunku osób niepełnosprawnych, chorych, w wieku starszym,
- WTZ, OREW, ZAZ, Niepubliczny Zakład Opiekuńczo Pielęgnacyjny,
- prowadzenie placówek przez Stowarzyszenie Szkoła w Kowalewsczyźnie, OSP, które w znaczny sposób wpływają na rozwój społeczny.

Szczególne znaczenie dla mieszkańców w obszarze działań społecznych ma zapewnienie pomocy opiekuńczej przez wymienione placówki, wsparcie finansowe bądź pomoc rzeczową kierowaną w przypadku rodzin dysfunkcyjnych. Organizacja spotkań, warsztatów dla młodzieży i osób starszych w większych miejscowościach gminy wykorzystując pomieszczenia istniejące tj. świetlice wiejskie, remizy strażackie, istniejące placówki wskazane jak wyżej.

Dla rozwiązania kluczowych problemów społecznych gminy potrzebne są z kolei takie działania jak zaangażowanie lokalnej władzy, społeczności mieszkańców wsi w organizacji zakładanych celów poprzez osiągnięcie odpowiednich nakładów finansowych oraz rozwój aktywności sportowej dla dzieci i młodzieży.

5 Obszar wymagający rewitalizacji

Zgodnie z *Wytycznymi* obszar rewitalizacji jest to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Istotą rewitalizacji jest bowiem osiągnięcie efektu synergii przestrzennej – suma działań realizowanych w ograniczonych obszarach, w tym samym czasie i we wzajemnym powiązaniu daje znacznie lepszy efekt niż suma tych samych działań rozproszonych w przestrzeni gminy, realizowanych niezależnie od siebie i w różnym czasie.

Trudność polega na takim doborze i uporządkowaniu zadań do realizacji w określonym obszarze, które umożliwią przekroczenie pewnego progu, osiągnięcie masy krytycznej i pozwolą na odwrócenie negatywnych trendów. Jedną z kluczowych kwestii jest zatem właściwy dobór wielkości obszaru w stosunku do budżetu projektu (problem skali). Wybór zbyt dużego obszaru może prowadzić do rozproszenia działań i zbyt słabego efektu synergii. Zbyt mały obszar z kolei, nawet jeśli zostanie w całości przekształcony, może nie posiadać wystarczającego potencjału, aby doprowadzić do trwałej zmiany negatywnych trendów.⁷

5.1 Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji

Rewitalizacja to długoletnia inwestycja w zmiany w obszarze zdegradowanym, które mają przynieść rozwój dla tego obszaru i całej gminy. Dlatego też jego granice powinny zostać wyznaczone w taki sposób, aby umożliwić obszarowi rewitalizacji rozwój z wykorzystaniem lokalnych czynników rozwoju. Lokalne czynniki rozwoju powinny być zawsze indywidualnie zidentyfikowane.

W oparciu o zidentyfikowane w dokumentach Gminy problemy dotyczące całej gminy, których występowanie potwierdzono w oparciu o dostępne dane i przeprowadzone konsultacje społeczne, dokonano rozpoznania uwarunkowań i możliwości realizacji programu rewitalizacji w odniesieniu do całego obszaru zdegradowanego. Przede wszystkim przeanalizowano następujące czynniki:

- możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego oraz szanse mobilizacji lokalnego kapitału,
- sytuację prawną i strukturę własności nieruchomości,
- społeczną ważność i znaczenie dla tożsamości gminy,

⁷ K. Janas, W. Jarczewski, W. Wańkiewicz, *Model rewitalizacji miast*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2010.

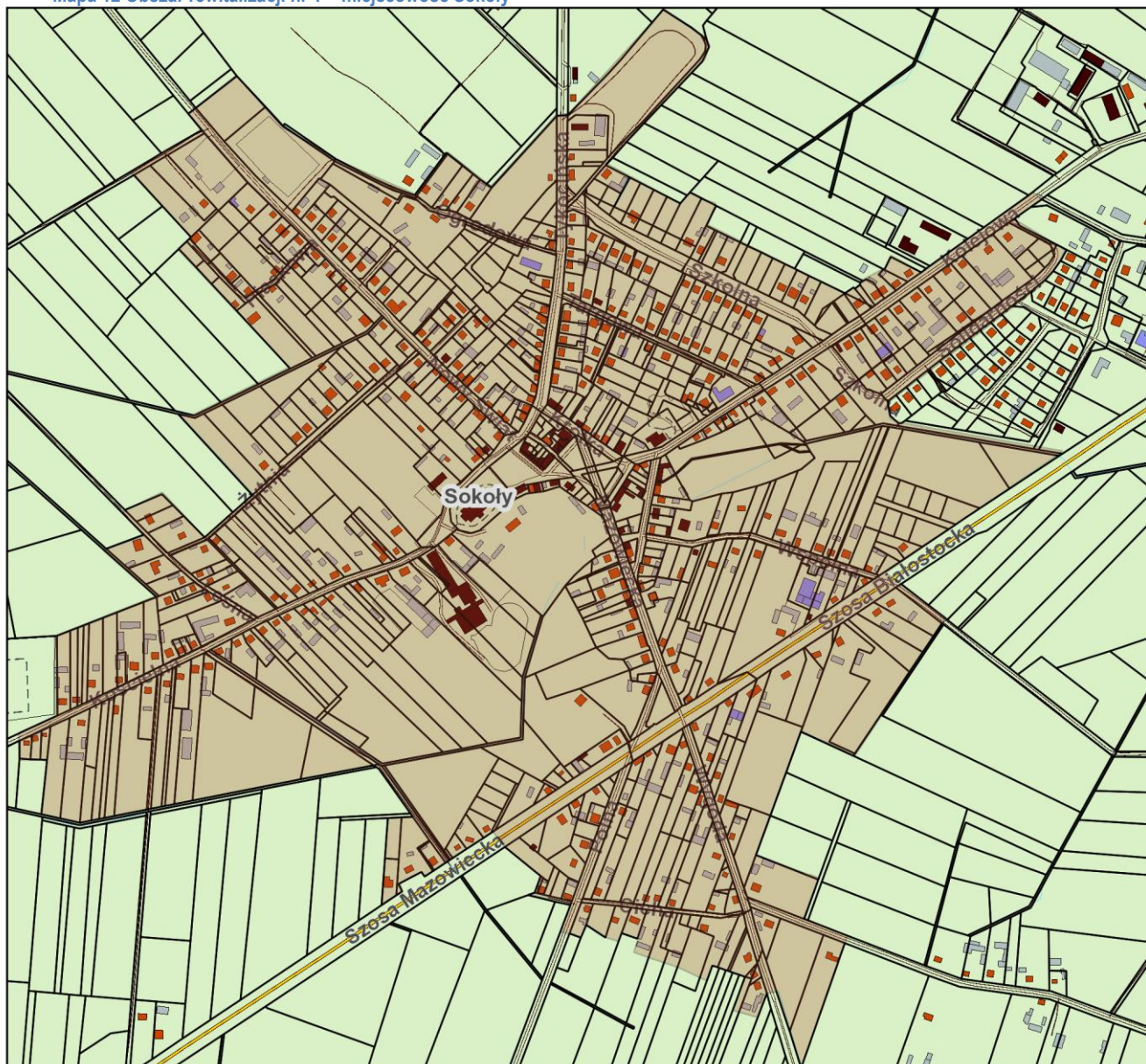
- uwarunkowania społeczne – nastawienie lokalnej społeczności i jej skłonność do zmian, aktywność obywatelską,
- dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, znajdujące się na obszarach rozważanych do rewitalizacji,
- uwarunkowania polityczne.

W oparciu o powyższe czynniki oraz przeprowadzoną diagnozę należy stwierdzić, że o powodzeniu rewitalizacji gminy Sokoły w zakresie społecznym, gospodarczym, technicznym i środowiskowym zdecydują działania w przestrzeni wsi Sokoły, która ma znaczący potencjał do zmiany, i w której skupione działania doprowadzą do kompleksowej zmiany, oraz wskazaną przez mieszkańców w ramach konsultacji miejscowość Dworaki-Pikaty, jako obszar z największym potencjałem rozwojowym wspierającym rewitalizację obszaru zdegradowanego.

Na poniższej mapie przedstawiono proponowany obszar rewitalizacji - wyznaczony na poziomie działek ewidencyjnych.

Na podstawie zebranych danych można by wytyczyć obszar zdegradowany opierając się na koncentracji negatywnych zjawisk, i obejmując większą liczbę miejscowości wykluczyć z zestawienia wieś gminną. Wówczas rewitalizacją można będzie objąć większy powierzchniowo obszar gminy, podzielony na podobszary nie połączone ze sobą. Jednakże takie wyznaczenie obszaru rewitalizacji oznaczałoby jednocześnie wyłączenie kluczowego dla gminy ośrodka funkcjonalnego, jakim jest miejscowość Sokoły, bowiem to w Sokołach koncentrują się najważniejsze dla gminy urzędy, jednostki gospodarcze i kulturalne, tu koncentruje się życie społeczne mieszkańców. Ponadto, w Sokołach jest największa koncentracja mieszkańców.

Mapa 12 Obszar rewitalizacji nr 1 – miejscowość Sokoly

Obszar rewitalizacji 1 w gminie Sokoly (skala 1:10 000)

Źródło: opracowanie własne

Mapa 13 Obszar rewitalizacji nr 2 – obszary zamieszkałe miejscowości Dworaki-Pikaty

Obszar rewitalizacji 2 w gminie Sokoły (skala 1:5 000)

Źródło: opracowanie własne

5.2 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Skala przedsięwzięć rewitalizacyjnych, biorąc pod uwagę ograniczone możliwości budżetu gminy, powinny być skoncentrowane i celowe, tak aby osiągnąć zamierzone rezultaty. W pierwszej kolejności projekty rewitalizacyjne powinny być skoncentrowane na działaniach, które:

1. nie będą stanowić dużego obciążenia finansowego dla budżetu gminy,
2. przyniosą budżetowi gminy dodatkowe dochody zapewniające możliwość kontynuacji programu,
3. będą od razu widoczne (odczuwalne dla mieszkańców),
4. zapewnią, że efekt programu rewitalizacyjnego zaistnieje od razu w świadomości mieszkańców jako początek całego programu (procesu), w tym poprzez jego wizualizację (np. w oparciu o plakat wizualizujący docelowy wygląd części gminy lub krótki film) i jego ogólny harmonogram – przyczyni się to do udziału w rewitalizacji znacznej części mieszkańców gminy.
5. zapewnią jak najszerszy konsensus polityczny wokół programu.

Program rewitalizacji powinien stać się jednym z ważniejszych narzędzi wprowadzania zmian na obszarze gminy. Konieczne jest zatem osadzenie go w systemie zarządzania rozwojem gminy oraz wykazanie tego w strukturze organizacyjnej gminy poprzez np. poprzez ustanowienie pełnomocnika wójta ds. realizacji programu rewitalizacji.

Zebrane dane oraz przeprowadzona diagnoza wskazują obszary problemowe oraz potwierdzają zidentyfikowane w Strategii rozwoju turystyki problemy Gminy. Dlatego też Program rewitalizacji powinien się skoncentrować na następujących obszarach problemowych:

Problem nr 1:

Zmniejszająca się liczba mieszkańców gminy i starzejące się społeczeństwo.

Problem nr 2:

Słaba aktywność gospodarcza mieszkańców.

Problem nr 3:

Potencjał turystyczny i ekologiczny gminy jest bardzo słabo wykorzystywany.

Oprócz wyżej wskazanych problemów można wskazać również na:

Problem nr 4:

Gmina Sokoly słabo rozpoznawalna jako miejsce atrakcyjne turystycznie, a także miejsce do zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej, inwestowania.

Problem nr 5:

Znikome korzystanie z nowych technologii, Internetu i e-usług.

Problem 4 zawiera w swojej definicji jednocześnie stan docelowy, rozwiązanie problemu to jednocześnie wizja przeprowadzonych pozytywnych zmian: gmina Sokoly jako miejsce atrakcyjne turystycznie, a także miejsce do zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej, inwestowania.

5.3 Cele rewitalizacji oraz kierunki działań odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom

Program rewitalizacji będzie przyczyniał się do realizacji nadrzędnego celu wskazanego w *Studium uwarunkowań*, którym jest **Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez proekologiczny (zrównoważony) rozwój gminy, przy racjonalnym wykorzystaniu walorów przyrodniczych, istniejącego majątku trwałego, potencjału infrastrukturalnego i produkcyjnego.**

Cele szczegółowe wyznaczają kierunki działań odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom:

Cel strategiczny nr 1

Wspieranie lokalnej aktywności społecznej i poprawa warunków życia mieszkańców

Cel strategiczny nr 2

Rozwój gospodarczy oparty na rolnictwie roślinnym i hodowlanym oraz usług z zakresu rolnictwa

Cel strategiczny nr 3

Rozwój turystyki i wykorzystanie potencjału krajoznawczego gminy

Cel strategiczny nr 4

Wypromowanie marki „gmina Sokoly”

Cel strategiczny nr 5

Upowszechnianie korzystania z nowych technologii i Internetu, rozwijanie e-usług

5.4 Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt)

Po przeprowadzonej rewitalizacji Sokoly są miejscem atrakcyjnym turystycznie, a także do zamieszkania (pozostania), prowadzenia działalności gospodarczej, inwestowania. W zakresie społecznym osoby wcześniej wykluczone społecznie są zaangażowane przez działania integracji społecznej, a dzieci i młodzież, jak również osoby dorosłe, chętnie uczestniczą w zajęciach kulturalnych organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury. Centrum wsi Sokoly i jego okolice stanowią atrakcyjne miejsce do spędzania czasu, zarówno w ciągu dnia jak i wieczorem. Zostało to zapewnione m. in. poprzez organizację sezonowych wydarzeń.

Mieszkańcy mogą komfortowo przemieszczać się na rowerze, co zapewnia im niezależność, dostęp do obszarów bez komunikacji autobusowej czy miejsc trudno dostępnych samochodem.

W gminie Sokoły aktywnie rozwijają się usługi na rzecz osób niepełnosprawnych, ośrodki wsparcia i rehabilitacji rozwijają się i oferują okresowe turnusy także dla osób spoza gminy.

Gmina Sokoły, dzięki zrealizowanemu programowi rewitalizacji, w tym realizacji założeń rozwoju turystyki, będzie znana w całej Polsce, jako miejsce do spędzania wolnego czasu, w tym agroturystyki i uprawiania turystyki rowerowej.

6 Realizacja programu rewitalizacji

Program rewitalizacji stanowi dokument otwarty. Poddawany będzie systematycznej, okresowej analizie i ocenie oraz będzie w razie potrzeby aktualizowany celem dostosowania do zmieniających się uwarunkowań, w szczególności w zakresie określenia lub doprecyzowania konkretnych projektów realizowanych w ramach rewitalizacji. Analiza, ocena i aktualizacja programu odbywać się będzie w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami.

6.1 Lista planowanych przedsięwzięć wraz z opisami

Tabela 24 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Kierunek rozwoju	Nazwa projektu rewitalizacyjnego	podmiot	zakres realizowanych zadań	lokalizacja	szacowany koszt (w zł)	prognozowane rezultaty	sposób oceny i zmierzenia rezultatów	szacunkowy termin realizacji
1.	Cel strategiczny nr 1 Wspieranie lokalnej aktywności społecznej i poprawa warunków życia mieszkańców	Aranżowanie przestrzeni publicznej zgodnie z oczekiwaniami grup mieszkańców na danym terenie.	Urząd Gminy, OPS	Rewitalizacja centrum przed Bazyliką Mniejszą w Sokolach, zaadaptowanie budynków na potrzeby lokalnej społeczności, wygospodarowanie nowego budynku biblioteki, realizowanie inicjatyw kulturalnych	cały obszar rewitalizacji	do oszacowania	rozwój aktywności społecznej mieszkańców gminy	liczba zrealizowanych inicjatyw	2017 – 2022
2.	Cel strategiczny nr 2 Rozwój gospodarczy oparty na rolnictwie usług opiekuńczych, integracyjnych i aktywizacyjnych kierowanych do osób niepełnosprawnych	Kompleksowy program aktywizacji zawodowej i wsparcia lokalnej przedsiębiorczości w obszarze rolnictwa i usług na rzecz osób niepełnosprawnych	Urząd Gminy	Podejmowanie działań aktywizacji zawodowej mieszkańców, wspieranie lokalnych pracodawców w rozwijaniu ich oferty, szerokie wsparcie dla przedsiębiorców rozpoczynających działalność szczególnie w branży rolniczej i usług na rzecz osób niepełnosprawnych	j.w.	j.w.	wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców i poprawa kondycji ekonomicznej gminy	liczba zrealizowanych inicjatyw, liczba osób uczestniczących, liczba nowych miejsc pracy	j.w.
3.	Cel strategiczny nr 3 Rozwój turystyki i wykorzystanie potencjału krajoznawczego gminy	Poprawa atrakcyjności turystycznej gminy Sokół	Urząd Gminy, GOK	Rozbudowa infrastruktury turystycznej, małej architektury, ścieżek krajoznawczych, ścieżek aktywnego wypoczynku (rowerowych, kajakowych itp.) i poszerzenie oferty turystycznej regionu	j.w.	j.w.	wzrost zainteresowania turystycznego gminą Sokół	liczba turystów spędzających min. 1 noc na terenie gminy	j.w.
4.	Cel strategiczny nr 4 Wypromowanie marki „gmina Sokół”	„Sokoły na Podlasiu” promocja turystyki w gminie Sokół	Urząd Gminy, GOK	Działania edukacyjne, informacyjne dotyczące dziedzictwa kulturowego, walorów przyrodniczych i krajoznawczych gminy, promocja gminy w Polsce	j.w.	j.w.	wzrost zainteresowania turystycznego gminą Sokół	liczba osób odwiedzających gminę	j.w.
5.	Cel strategiczny nr 5 Upowszechnianie korzystania z nowych technologii i Internetu, rozwijanie e-usług	„Mieszkańcy Sokół w wirtualnym świecie” – wsparcie działań upowszechniających korzystanie z e-technologii	Urząd Gminy	Zakup komputerów, oprogramowania i peryferii komputerowych, organizowanie szkoleń, kursów dla dorosłych oraz zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, a także wprowadzanie i upowszechnianie aplikacji e-administracji.	j.w.	j.w.	wzrost kompetencji cyfrowych mieszkańców gminy	liczba osób aktywnie korzystająca z e-technologii	j.w.

źródło: opracowanie własne

6.2 Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Inwestycje proponowane do wykonania w miejscowości Jeńki w ramach programu rewitalizacji gminy Sokoły.

1) Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Jeńki

W chwili obecnej na działce komunalnej nr 74/1 znajduje się boisko sportowe wykonane na początku lat 80-tych ubiegłego wieku. W ramach zadania można byłoby wymienić nawierzchnię i skorodowane bramki. W bocznej części nieruchomości zamontować urządzenia placu zabaw dla dzieci. Całość należy ogrodzić, a za bramkami postawić specjalne siatki wyłapujące piłki. Przy drodze wjazdowej do centrum wsi (dz. 608/1) można byłoby przewidzieć kilka miejsc parkingowych i wykonać chodnik, którym mogłyby bezpiecznie przyjść na boisko i plac zabaw miejscowe dzieci.

Zdjęcie 1 Boisko w miejscowości Jeńki

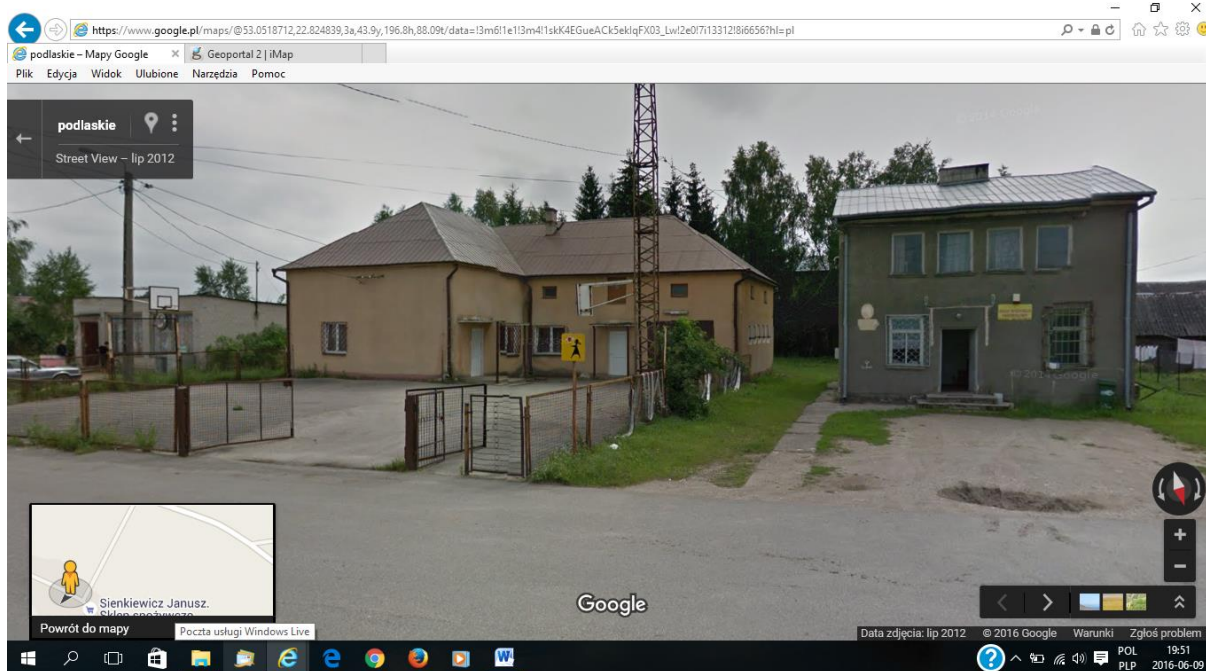

Źródło: <https://www.google.pl/maps/@53.0540506,22.8280109,3a,83.3y,193.69h,77.24t/data=!3m6!1e1!3m4!1sGyrUW3Q6coDq2jPHjP8og!2e0!7i13312!8i6656?hl=pl>

2) Zagospodarowanie budynku po siedzibie Poczty Polskiej

W centrum miejscowości Jeńki znajduje się opuszczona przez Poczta Polską nieruchomość (szary budynek). Przy dofinansowaniu zewnętrznym można byłoby pokusić się o jego przebudowę i wykonanie w jego wnętrzu świetlicy wiejskiej. W sąsiedztwie przedmiotowego budynku znajduje się siedziba Ochotniczej Straży Pożarnej w Jeńkach (kremowy budynek), który jest również zniszczony i wymaga pomysłu na alternatywne zagospodarowanie.

Zdjęcie 2 Budynek dawnej poczty w miejscowości Jeńki

Źródło: https://www.google.pl/maps/@53.0518712,22.824839,3a,43.9y,196.8h,88.09t/data=!3m6!1e1!3m4!1skK4EGueACK5ekIqFX03_Lw!2e0!7i13312!8i6656?hl=pl

6.3 Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Monitorowaniu, ocenie realizacji programu i jego aktualizacji służyć będzie system współpracy pomiędzy podmiotami programu oraz zaprojektowanie osiągnięcia wskaźników rezultatów i oddziaływania.

Plan działań dla przebiegu procesu rewitalizacji i informacje o jego realizacji zostanie określony przez Wójta Gminy. Przebieg i kolejność realizacji poszczególnych zadań zostanie określona w określonych przedziałach czasowych. Analiza osiągniętych w danym okresie wskaźników będzie dokonywana podczas spotkań nie rzadziej niż raz na kwartał oraz spotkań osób merytorycznie zaangażowanych, według określonego harmonogramu.

Program Rewitalizacji będzie wdrażany przy uwzględnieniu szerokiej partycypacji społecznej, która będzie prowadzona przez cały okres wdrażania Programu Rewitalizacji. Komunikacja społeczna oznacza realizację wszystkich poniżej wskazanych działań:

- informowanie mieszkańców o wszelkich planowanych działaniach dotyczących rewitalizacji,
- inicjowanie i moderowanie debaty publicznej dotyczącej zagospodarowania przestrzeni publicznej lub nadzór w przypadku zlecenia tego działania,
- wspieranie aktywności organizacji pozarządowych i innych grup mieszkańców podejmujących działania dotyczące rewitalizacji,
- w miarę możliwości uwzględnianie w planach rewitalizacji propozycji i stanowisk prezentowanych przez reprezentantów mieszkańców.

Wszelkie działania partycypacyjne powinny być ukierunkowane na określenie konkretnych działań rewitalizacyjnych maksymalnie dopasowanych do potrzeb mieszkańców oraz wypracowanie kompromisowego stanowiska gdy zgłaszane propozycje będą mocno rozbieżne lub wykluczające się. Odpowiedzialnym za proces konsultacji jest Wójt Gminy Sokoły.

6.4 Struktura zarządzania realizacją programu, w tym koszty zarządzania

Warunkiem obowiązywania Zintegrowanego Programu Rewitalizacji jako aktu prawa funkcjonującego jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Gminy. System wdrażania Programu będzie zgodny z wymogami określonymi dla wdrażania poszczególnych projektów, określonymi w aktach prawnych związanych z wdrażaniem funduszy strukturalnych oraz w innych obowiązujących dokumentach merytorycznych i aktach prawnych. Podmioty korzystające ze środków finansowych Unii Europejskiej są zobowiązane przestrzegać przepisów, zasad i procedur wspólnotowych. Realizacja poszczególnych projektów Programu Rewitalizacji będzie opierać się na systemie wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej oraz na zasadach wydatkowania środków według źródeł ich pochodzenia.

Nadzór nad całością realizowanych projektów objętych Programem Rewitalizacji obejmuje Wójt Gminy Sokoły. Nadzór nad kwestiami finansowymi związanymi z realizacją projektów sprawuje Skarbnik Gminy (zgodnie ze statutem) oraz Referat IGKRiP.

Okresowa aktualizacja Programu prowadzona będzie we współpracy z osobami i instytucjami, w tym z organizacjami pozarządowymi ważnymi z punktu widzenia wdrażania Programu i przeprowadzana na wniosek Wójta. Zmiany Programu będą opiniowane przez Radę Gminy a następnie wprowadzane do Programu Rewitalizacji w drodze uchwały Rady Gminy. Za przygotowanie merytoryczne i formalne zaproponowanych zmian odpowiadać będzie Referat IGKRiP.

6.5 System monitorowania i oceny programu rewitalizacji

Odpowiedzialność za bieżące monitorowanie Zintegrowanego Programu Rewitalizacji spoczywać będzie na wyznaczonych pracownikach Urzędu Gminy. Bieżąca ocena PR będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki zawarte w każdym z przedstawianych do dofinansowania projektów oraz listę zawartą w niniejszym Programie.

W celu skutecznej realizacji założeń zawartych w Programie Rewitalizacji, będzie prowadzony monitoring wdrażania poprzez weryfikowanie przyjętych wskaźników. Wskaźniki zostały określone na dwóch poziomach oddziaływania:

- wskaźniki rezultatu: bezpośredni, określony liczbowo, skutek przeprowadzonych działań
- wskaźniki oddziaływania: zmiana społeczna, która jest obserwowana w perspektywie długoterminowej

Wskaźniki rezultatu:

- liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej;
- powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej;
- liczba budynków poddanych rewitalizacji;
- powierzchnia budynków poddanych rewitalizacji;
- liczba budynków poddanych remontowi/przebudowie infrastruktury technicznej;
- długość wybudowanej infrastruktury komunalnej w zakresie ochrony środowiska;
- długość przebudowanej/wyremontowanej infrastruktury komunalnej w zakresie ochrony środowiska;
- powierzchnia zdegradowanych obszarów gminy poddanych rewitalizacji;
- liczba projektów wspierających aktywność społeczną mieszkańców;
- liczba projektów poprawy bezpieczeństwa mieszkańców;
- liczba budynków przebudowanych/wyremontowanych na cele edukacyjno-społeczne;
- powierzchnia budynków zmodernizowanych na cele edukacyjno-społeczne;
- liczba budynków zmodernizowanych na potrzeby rozwijania przedsiębiorczości;
- powierzchnia budynków zmodernizowanych na potrzeby rozwijania przedsiębiorczości;
- powierzchnia zmodernizowanej lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej;
- liczba wybudowanych lokalnych punktów informacji kulturalnej i turystycznej;
- powierzchnia terenów rewitalizowanych przeznaczonych na małą infrastrukturę;
- liczba obiektów zmodernizowanych na cele kulturalne i turystyczne;
- powierzchnia wyremontowanej i przebudowanej infrastruktury publicznej na terenie zrewitalizowanym.

Wskaźniki oddziaływania:

- stopa bezrobocia wśród mieszkańców terenów zrewitalizowanych;
- migracje z terenów poddanych rewitalizacji;
- liczba mieszkańców na terenach zrewitalizowanych;
- liczba osób korzystających z nowych ofert programowych w zakresie kultury i turystyki;
- stałe miejsca pracy w obszarze kultury i turystyki;
- wskaźnik wykształcenia wśród mieszkańców terenów zrewitalizowanych;
- liczba absolwentów szkół średnich na terenie zrewitalizowanym;
- liczba przestępstw na terenie gminy;
- liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie zrewitalizowanym;
- liczba nowych ofert programowych w zakresie kultury i turystyki;
- liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów turystycznych i kulturalnych;
- liczba osób korzystających z nowej lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej;
- powierzchnia usługowa faktycznie wykorzystywana;
- liczba utrzymanych miejsc pracy (w okresie dwóch lat);
- liczba utrzymanych punktów usługowych (w okresie dwóch lat);
- liczba nowo utworzonych przedsiębiorstw, w tym działalność gospodarcza osób fizycznych;
- liczba nowych punktów usługowych na terenach zrewitalizowanych.

7 Powiązanie i zgodność Programu z innymi dokumentami

7.1 Cele i kierunki rozwoju w dokumentach UE 2014-2020

Zintegrowany Program Rewitalizacji dla Gminy Sokoly jest zgodny z kierunkami rozwoju określonymi w kluczowych dokumentach strategicznych UE.

Podstawowym dokumentem jest Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (2010-2020). Dokument ten określa drogę Unii Europejskiej na lata 2011-2020 w kierunku inteligentnej i zrównoważonej gospodarki sprzyjającej włączeniu społecznemu. Równoległa praca nad tymi priorytetami ma za zadanie wspomóc państwa członkowskie UE w uzyskaniu wzrostu zatrudnienia oraz zwiększeniu produktywności i spójności społecznej. UE wyznaczyła konkretny plan obejmujący pięć celów – w zakresie zatrudnienia, innowacji, edukacji, włączenia społecznego oraz zmian klimatu/energii – które należy osiągnąć do 2020 r. W każdym z tych obszarów wszystkie państwa członkowskie wyznaczyły z kolei własne cele krajowe. Konkretnie działania na poziomie zarówno unijnym, jak i krajowym wzmacniają realizację strategii. Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach niniejszego dokumentu Komisja proponuje wytyczenie kilku nadrzędnych, wymiernych celów UE:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%,
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii,
- należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki),
- liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie,
- liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

W Polsce podstawowym dokumentem określającym kierunki rozwoju jest Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 (DSRK). Raport „Polska 2030” powstał w 2008 roku, a jego celem jest głównie zainicjowanie debaty publicznej dotyczącej wyzwań rozwojowych Polski, a w mniejszym zakresie – wskazywanie konkretnych rozwiązań. Raport Polska 2030 prezentuje w swojej treści 10 kluczowych wyzwań, jakie stoją przed Polską:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,

- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- ochrona kulturalnego dziedzictwa narodowego,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Z kolei Strategia Rozwoju Kraju 2020 to główna krajowa strategia, która wskazuje na najważniejsze zadania, które są planowane do zrealizowania w najbliższych latach, a ich realizacja ma przyspieszyć rozwój Polski. Strategia ta jest zgodna z Unijną Strategią Europa 2020 i stanowi bazę dla dziewięciu krajowych strategii zintegrowanych. Zawarte w Strategii podejście jest dwukierunkowe – polega na usuwaniu barier i wykorzystywaniu mocnych stron. Wskazuje trzy podstawowe obszary, na których powinny koncentrować się działania polityki rozwoju:

- konkurencyjna gospodarka: główne zadania z tego obszaru to poprawa sytuacji finansów publicznych i wypracowanie przewag konkurencyjnych polskiej gospodarki, opartych na wiedzy, kapitale intelektualnym i społecznym oraz rezultatach cyfryzacji,
- spójność społeczna i terytorialna: obejmuje równomierny rozwój całego kraju i wyrównywanie szans jego mieszkańców. Zakładane jest zmniejszenie ubóstwa i wsparcie dla grup wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem. Z drugiej strony wskazywana jest potrzeba stałego podnoszenia jakości usług publicznych, gdzie samorzady są realnymi gospodarzami na swoim terytorium,
- sprawne i efektywne państwo: w Strategii przyjęto m.in. zasadę czterech P, która oznacza, że państwo aby było sprawne musi być przejrzyste, przyjazne, pomocnicze i partycypacyjne. Zasada taka oznacza dążenie do lepszej jakości prawa, większej efektywności instytucji, uporządkowania i aktualizacji dokumentów strategicznych i przypisanych do nich programów rozwoju.

Szczególnej rangi dokumentem jest także Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR 2010-2020). KSRR jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego jest jedną z dziewięciu strategii zintegrowanych, która realizuje cele rozwoju zarysowane w Strategii Rozwoju Kraju 2020. Celem strategicznym polityki regionalnej jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 r.:

- 1) wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (rozwijanie potencjału większych miast i otaczających je gmin poprzez tworzenie warunków do korzystania z tego rozwoju),
- 2) budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych (głównie w odniesieniu do obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług, oraz miast, które tracą dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze jak np. niektóre były stolice województw, obszary przygraniczne czy obszary nie wyposażone w nowoczesną infrastrukturę drogową),
- 3) tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (znaczną rolę województw w prowadzeniu polityki rozwoju oraz nowe narzędzia polityki regionalnej jak np. kontrakty regionalne, obserwatoria terytorialne).

Ważnym dokumentem jest także Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, zgodnie z którą drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030.

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

7.2 Zgodność celów opracowania z dokumentami wyższego rzędu

Opracowany dokument jest spójny z lokalnymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi Gminy Sokoły oraz jest zgodny z:

- 1). Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2014 r. poz. 1649).
- 2). Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.).

Ponadto, jest zgodny ze strategicznymi dokumentami kraju wskazanymi poniżej.

SRK 2020 - średniookresowa strategia rozwoju kraju, to najważniejszy dokument określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020 wraz z powiązanimi z nią 9 strategiami zintegrowanymi stanowią punkt odniesienia dla realizacji celów rozwojowych kraju, zarówno w kontekście wykorzystania środków krajowych, jak i europejskich. Celem rozwojowym kraju wskazanym w SRK 2020 jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Osiągnięcie tego strategicznego celu będzie realizowane w ramach następujących obszarów:

1. sprawne i efektywne państwo,
2. konkurencyjna gospodarka,
3. spójność społeczna i terytorialna.

Biorąc pod uwagę zakres niniejszego Programu, to wpisuje się on w cel 3. SRK 2020.

Biorąc pod uwagę perspektywę finansową oraz zakres niniejszego Programu to jest w pełni zgodny z zapisami Umowy Partnerstwa, która jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014–2020 oraz Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (II.10 Oś Priorytetowa X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna). Cele rewitalizacyjne zostały określone w Umowie Partnerstwa w ramach celu tematycznego 9 tj. *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*. Jednocześnie cel ten wpisuje w cel obowiązującej strategii UE - Strategia Europa 2020, która wskazuje na konieczność wdrożenia nowego modelu gospodarczego, który powinien opierać się nie tylko na innowacyjności oraz zrównoważonym rozwoju, ale również na wzroście gospodarczym sprzyjającym włączeniu społecznemu i ograniczeniu ubóstwa.

Natomiast biorąc pod uwagę Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, to niniejszy Program będzie realizował większość celów postawionych przed RPO 2014-2020, w tym przede wszystkim:

- Innowacje w gospodarce,,
- Konkurencyjna gospodarka,

- Gospodarka niskoemisyjna,
- Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego,
- Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców,
- Konkurencyjny rynek pracy,
- Integracja społeczna,
- Wysoka jakość edukacji,
- Inwestycje w infrastrukturę społeczną.

W zakresie zasad rewitalizacji w latach 2014-2020 niniejszy dokument został opracowany w zgodzie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, które stanowią obowiązujące wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie przygotowania i realizacji programów rewitalizacji w latach 2014-2020 współfinansowanych ze środków UE.

7.3 Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Gmina Sokoły posiada dokumenty wskazujące zakres konkretnych zadań:

- Plan Odnowy Miejscowości Sokoły na lata 2009-2015 przyjęty Uchwałą nr XX/101/09 Rady Gminy Sokoły z dnia 5 lutego 2009 r.

- Plan finansowy na lata 2007-2013 i na następne planowane lata, przyjęty Uchwałą nr XIII/75/08 Rady Gminy Sokoły z dnia 22 kwietnia 2008 r.

oraz

- Strategię rozwoju turystyki w Gminie Sokoły na lata 2013-2020 – Sokoły na Podlasiu, przyjętą Uchwałą Rady Gminy Sokoły nr XXI/155/2013 z dnia 25 czerwca 2013 r.

Zintegrowany Program Rewitalizacji uwzględnia zawarte w nich kierunki działań, oraz wizję rozwoju turystyki zawartą w Strategii.

8 Komplementarność Programu

W niniejszym dokumencie uwzględniono mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem.

Warunkiem zintegrowanych projektów i połączenia pól działań jest włączenie, koordynacja i kooperacja różnych aktorów różnych instytucji samorządowych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, związków i inicjatyw obywatelskich. Dlatego też komplementarność pomiędzy poszczególnymi projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem zostanie zapewniona poprzez powierzenie nadzoru nad realizacją

wszystkich przedsięwzięć Wójtowi Gminy, który w realizacji zadań związanych z rewitalizacją będzie wspierany przez Radę Gminy.

8.1 Komplementarność przestrzenna

Wszystkie przedsięwzięcia inwestycyjne realizowane będą na terenie obszaru rewitalizacji. Przedsięwzięcia społeczne realizowane są na terenie obszaru rewitalizacji lub oddziałują na ten teren w sposób istotny. Komplementarność przedsięwzięć zapewni realizację Programu w sposób efektywny, z uwzględnieniem efektu synergii. Ponadto planując działania uwzględniono również konieczność rozwiązania problemów w miejscu ich występowania tak, aby nie były one przenoszone na inne obszary Gminy.

8.2 Komplementarność problemowa

Wszystkie przedsięwzięcia będą rozwiązywać problemy wskazane w części diagnostycznej dokumentu. Prowadzony nabór przedsięwzięć uwzględni (a w odniesieniu do przedsięwzięć wskazywanych w ramach aktualizacji Planu Działania – będzie uwzględniał) konieczność odniesienia do problemów społecznych.

Ponadto, zastosowano „grzebieniową” metodę programowania. Oznacza to, że zawarta w niniejszym Programie Lista planowanych przedsięwzięć jest listą bazową, która zawiera działania planowane do realizacji przez Urząd Gminy. Wszelkie inne działania, wpisujące się w zakres działań rewitalizacyjnych, mają charakter drugorzędny wobec przyjętych, i będą określane w taki sposób, żeby uzupełniały lub rozwijały działania wskazane w Programie. Zróżnicowanie tematyczne projektów, przewidzianych do realizacji ze wsparciem UE, będzie skutkowało (pod warunkiem uzyskania dofinansowania) połączeniem wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ze wsparciem z Europejskiego Funduszu Społecznego.

8.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Zarządzanie Programem zbudowano na dotychczasowych doświadczeniach, jak również nowych trendach w tym zakresie. Wzięto pod uwagę szczególnie istotny aspekt partycypacji społecznej i uczestnictwa poszczególnych osób i podmiotów w procedurach wdrażania Programu. Dlatego też zaproponowana struktura zarządzania Programem uwzględnia zarówno partycypację społeczną jak również udział dotychczasowej struktury Urzędu Gminy i koordynacji podejmowanych działań.

8.4 Komplementarność międzyokresowa

Dotychczasowe działania Gminy realizowane były w oparciu o dokumenty typowe dla gmin wiejskich, tj. Plan Odnowy Miejscowości oraz Plany Finansowe. Komplementarność międzyokresowa obejmuje więc odniesienie założeń Zintegrowanego Programu Rewitalizacji do kierunków działań zawartych we wspomnianych dokumentach.

8.5 Komplementarność źródeł finansowania

Inicjowanie dialogu społecznego z interesariuszami procesu rewitalizacji pozwoli uzyskać także komplementarność funduszy poprzez możliwość uzyskania wsparcia finansowego dla działań podejmowanych przez podmioty inne niż Urząd Gminy. W szczególności wskazane jest podjęcie działań przez podmioty zarządzające budynkami mieszkalnymi i użytkowymi oraz prywatnych inwestorów, co umożliwi kompleksową przemianę przestrzeni publicznej gminy.

Aneks

Lista osób uczestniczących w pracach warsztatowych podczas spotkania konsultacyjnego:

dr inż. Józef Zajkowski, wójt gminy Sokoły
Barbara Idźkowska, sekretarz Gminy Sokoły
Bożena Perkowska, UG Sokoły
Anna Stypułkowska, UG Sokoły
Monika Żukowicz, GOK w Sokolach
Małgorzata Grabowska, kierownik Biblioteki Publicznej
Grażyna Antończuk, OPS Sokoły
Waldemar Kikolski, ZS Sokoły
Łukasz Zdrodowski, OSP Sokoły
Andrzej Remiszewicz, „TRANS-ROL”
Jacek Łapiński, WTZ nr 2 Stare Racibory
Anna Chodorowska, Podlaska Chata Sokoły

Czynniki SWOT rozwoju turystyki w Gminie Sokoły

Mocne strony

- bogactwo i unikatowość walorów przyrodniczych „Zielonych Płuc Polski” i Narwiańskiego Parku Narodowego,
- bogactwo lokalnej kultury, dziedzictwa kulturowego (zwłaszcza architektonicznego) i tradycji,
- bardzo dobrze rozpoznana historia obszaru, poparta publikacjami naukowymi,
- bardzo niski poziom zanieczyszczenia i przekształcenia środowiska naturalnego,
- warunki do uprawiania turystyki aktywnej (pieszej, rowerowej, wodnej),
- warunki do uprawiania turystyki specjalistycznej: ornitologicznej oraz geoturystyki,
- dobre warunki do rozwoju turystyki wiejskiej i ekoturystyki,
- niewielka odległość od Białegostoku i Warszawy,
- dobrze rozwinięta i różnorodna infrastruktura o charakterze sportowym i rekreacyjnym,
- istnienie szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych,
- istnienie podstawowej, choć słabo rozwiniętej bazy noclegowej i gastronomicznej,
- liczne lokalne imprezy kulturalne,
- wzrost znaczenia turystyki w działaniach władz samorządowych, co jest ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego,
- zdolność władz Gminy do efektywnego pozyskiwania funduszy zewnętrznych na rozwój turystyki,
- działania promocyjne inicjowane przez samorząd gminny, prezentujące różnorodne walory Gminy,
- doskonale prosperująca i systematycznie aktualizowana strona internetowa www.sokoly.pl,
- pozytywne nastawienie mieszkańców do turystów i rozwoju turystyki na obszarze Gminy.

Słabe strony

- słabe wykorzystanie posiadanego potencjału przyrodniczego, kulturowego, historycznego i społecznego,
- brak obiektów serwujących potrawy kuchni regionalnej, nawiązujących do specyfiki i historii obszaru,
- ograniczona dostępność komunikacyjna – słaby stan dróg, niewielka liczba połączeń, autobusowych, brak połączeń kolejowych,

- zły stan oznakowania szlaków i niedobór „małej” infrastruktury turystycznej (parkingi, ławki, wiaty, sanitariaty, oznakowanie atrakcji turystycznych itp.),
- brak profesjonalnej wypożyczalni (np. sprzętu wodnego, rowerów itp.),
- zły stan niektórych obiektów zabytkowych, brak środków finansowych na ich konserwację i modernizację,
- brak oferty turystycznej w formie pakietów sprzedawanych zarówno na miejscu, jak i poza granicami obszaru,
- brak możliwości zakupu pamiątek lokalnych,
- brak współpracy podmiotów branży turystycznej, wspólnej sprzedaży ofert,
- mała aktywność i promocja lokalnych twórców ludowych,
- migracja młodzieży i ludzi aktywnych zawodowo,
- niskie dochody mieszkańców Gminy, utrudniające planowanie przez mieszkańców inwestycji z zakresu turystyki (np. obiekty noclegowe, gastronomiczne),
- niewystarczająca wysokość środków finansowych w budżecie Gminy na dynamiczny rozwój turystyki.

Szanse

- możliwość pozyskania środków finansowych z programów pomocowych Unii Europejskiej w okresie programowania 2014-2020,
- moda na aktywne formy wypoczynku i powrót do natury,
- wzrastające zainteresowanie lokalną kulturą, rzemiosłem ludowym, zdrową ekologiczną żywnością, produktami lokalnymi,
- rosnący popyt na kompleksowe pakiety usług turystycznych,
- bliskość Białegostoku i aglomeracji warszawskiej,
- wzrastające zainteresowanie ekologią i ochroną środowiska,
- wzrastająca przedsiębiorczość i aktywność społeczeństwa,
- możliwość podejmowania działań transgranicznych,
- rozwój inwestycji drogowych w regionie, podnoszących poziom jego dostępności komunikacyjnej,
- wzrastające zainteresowanie regionem wśród turystów zagranicznych,
- promocja turystyczna całego regionu podlaskiego, podejmowana przez władze wojewódzkie,
- działalność Polskiej Organizacji Turystycznej i poprawa wizerunku turystyki w Polsce na rynkach światowych.

Zagrożenia

- ubożenie społeczeństwa,
- wzrastająca degradacja środowiska naturalnego,
- formalne ograniczenia inwestycyjne na obszarach chronionych,
- trudności w pozyskiwaniu środków,
- zewnętrznych na inwestycje,
- polityka kredytowa sektora bankowego,
- biurokratyzacja działalności samorządów i państwa polskiego, odstraszać potencjalnych inwestorów,
- brak znaczących inwestorów w branży turystycznej,
- niespełnianie oczekiwań różnych grup turystów,
- silna konkurencja ze strony bardziej znanych w Polsce obszarów recepcji turystycznej.

Informacja o Wykonawcy

Pracownia ewaluacji, edukacji i ekspertyz społecznych 3E od wielu lat zajmuje się badaniami społecznymi i ewaluacjami realizowanymi na rzecz różnych podmiotów, krajowych i europejskich, w tym organizacji pozarządowych i instytucji publicznych. Współpracując z lokalnymi samorządami zespół Pracowni 3E opracowuje dokumenty strategiczne poprzedzone wnikliwą diagnozą. W portfolio Firmy znajdują się Strategie Rozwoju JST, Lokalne / Gminne Programy Rewitalizacji, badania dotyczące aktywności organizacji pozarządowych na danym terenie oraz szereg badań ewaluacyjnych dotyczących społecznych aspektów działalności samorządów.

www.pracownia3e.pl